Unió Excursionista de Catalunya

Núm. 403 • Març-Abril 2018 • Revista bimestral 3 €

Excursionisme

Màgia a l'Ama Dablam

9 788485 678402 00403

Passo Gardena, el paradís de la roca al cor de les Dolomites | La planificació de les nostres muntanyes | Dues voltes al Mont Viso -la part-

UNIÓ EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

AGRUPACIÓ ESPORTIVA Creu de Sant Jordi 1983

Rocafort, 7 08015 Barcelona Tel. 93 454 58 55
www.uec.cat / e-mail: secretaria@uec.cat

Membre de: Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, Federació d'Ateneus de Catalunya, Federació Catalana de Càmping i Caravàning, Consell Nacional de Joventut de Catalunya, Federació Catalana d'Entitats Corals i entitat fundadora de la Unió de l'Esport per a tothom de Catalunya.

Barcelona
C/ Rocafort, 7 08015
Barcelona
Telèfon 93 454 58 55
www.uecbarcelona.org
secretaria@uecbarcelona.org

Sants
Jocs Florals, 51-53
08014 Barcelona
Telèfon 93 332 54 94
Fax 93 331 10 12
www.uecsants.cat
uecsants@uecsants.cat

Olesa
Vall d'Aran, 2 – Ap. Correus 177
08640 Olesa
Telèfon 93 778 29 52
uec@uecolesam.org

Horta
Pintor Mir, 16 Tenda 1
08031 Barcelona
Telèfon/Fax 93 358 37 40
www.uechorta.net
secretaria@uechorta.net

Mataró
Nou, 29
08301 Mataró
Telèfon 93 796 14 30
www. uecmataro.org
uecmataro@telefonica.net

Gràcia
Encarnació, 131-133
08025 Barcelona
Telèfon 93 285 34 54
www.uecgracia.cat
secretaria@uecgracia.cat

Bagà
Raval, 18
08695 Bagà
www.uecbaga.org
Cunill.joan@gmail.com

Tortosa
Llarg de Sant Vicent, 10 baixos
43500 Tortosa
Telèfon 977 44 32 71
www.uectortosa.org
info@uectortosa.org

El Prat de Llobregat
Avinguda del Canal, 176 baixos
08820 El Prat de Llobregat
www.uecprat.com
secreteria@uecprat.com

Vall del Tenes
Barcelona, 25
08186 Lliçà d'Amunt
Telèfon 93 841 64 50
uecvalltenes@gmail.com

Refugis
La Molina – (Xalet i refugi)
Marçal i Laura
Tel. 646 744 669 – 972 145 107
www.xaletuec.com – info@xaletuec.com

Rebost – Bagà
Anna
Tel. 608 736 714
www.refugirebost.cat – info@refugirebost.cat

Caro "Pepito Anguera" – Alfara de Carles
Josep Estrada Ferreres
Tel. 681 011 577
www.refugiueccaro.cat - info@refugiueccaro.cat

Les Clotes – Horta de Sant Joan
Lliure

Mas del Tronc – Serra de Rubió
Xavier González - Tel. 629 169 788
Facebook: Refugi Mas del Tronc

Cinquantenari – Baborte (Vall Ferrera)
Lliure

Mataró – Vall de Gerber
Lliure

Garraf – Caseta de bany
UEC de Sants – Tel. 933 325 494

Gràcia – Vall d'Airoto
Lliure

Puigcercós
Raquel Aguilar
Telèfons: 652 849 704
Web: www.refugipuigcercos.cat
arikebcn2@hotmail.com

Refugi de Cova Cambra - Tortosa
Lliure

Terrenys d'acampada:
Caro – Alfara de Carles

Rocòdroms:
UEC de Sants, Horta, Mataró, Bagà, Tortosa i Vall del Tenes, Gràcia

COM COL·LABORAR AMB EXCURSIONISME

Correu postal:
Consell de redacció de la revista
Excursionisme
Rocafort 7
08015 Barcelona

Correu electrònic:
excursionisme_uec@yahoo.es

Les persones que vulguin col·laborar amb els seus treballs o opinions a la revista ***Excursionisme*** cal que es posin en contacte amb el Consell de Redacció per proposar prèviament el tema, les dates de lliurament i de publicació, l'extensió i el material gràfic d'acompanyament del seu article.
Un cop definits aquests termes, cal tenir presents els següents aspectes formals: els escrits cal que siguin en català; s'han d'ajustar a l'espai acordat prèviament amb el Consell de Redacció (mai sobrepassaran els 12.000 caràcters, espais inclosos) i poden ser retallats i adaptats a criteri dels responsables de la revista; s'han de lliurar amb suport informàtic i, en cas de no ser possible, mecanografiats; els articles aniran encapçalats pel títol i firmats pels seus autors; s'hauran d'adjuntar entre 4 i 12 fotografies numerades (d'alta ressolució) i amb els corresponents peus de fotografia; si les imatges són digitals, cal que tinguin una resolució mínima de 300 dpi a mida real; la resta de material gràfic (croquis, mapes, etc.) caldrà que també vagi numerat i identificat.

sumari

6

Passo Gardena, el paradís de la roca al cor de les Dolomites

per *C. Gel*

10

La planificació de les nostres muntanyes

per *C. Udina*

18

Dues voltes al Mont Viso

per *P. Garriga*

28

Màgia a l'Ama Dablam

per *X. Arias*

5 Editorial

34 SMS Muntanya

35 Retalls de muntanya

36 Concursionisme

37 Ressenyes

Núm. 403 / Març - Abril 2018

Edita: Unió Excursionista de Catalunya

Direcció: Jordi Martorell

Subdirecció: Lluís Catasús

Consell de Redacció: Concepció Arnau, Manel Canales, Pasqual Garriga i Martí, Bernat Ros i Eduard Soler

Redactora: Jordina Tarré i Olaiz

Col·laboradors: Carles Gel, Carles Udina, Pasqual Garriga, Xavi Arias

Fotografia portada: Ascens a l'Ama Dablam

Autor fotogafia portada: Xavi Arias

Disseny i croquis: Robert Masip, La Nevera

Maquetació: Josep M. Montaner i Reig

Reproducció digital: Tren Estudi Gràfic

Producció: Gráficas Campás

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

Excursionisme és membre de:

Pàgina web: www.excursionisme.cat

Prohibida la reproducció total o parcial dels textos i fotografies publicades a la revista sense l'expressa autorització dels autors.

Els articles publicats a Excursionisme reflecteixen només l'opinió dels autors, no forçosament la de la UEC.

D'aquesta revista se n'han editat 4.000 exemplars.

Preu exemplar: 3 euros

Dipòsit legal: B -14822-1975

Obra Social "la Caixa"

Refugi CARO "Pepito Anguera"
Alfara de Carles

977 58 00 63 - www.refugiueccaro.cat
Email: info@refugiueccaro.cat (Pere Ros i Helena)
· Altitud: 1.090 metres · Capacitat: 50 places
· Ports de Beseit i al vessant nord del Caro (Baix Ebre)
· Activitats: muntanya, travesses, excursions, BTT, engorjats, natura, escalada, espeleologia.

Caseta del GARRAF
(Obert només la temporada d'estiu)

933 325 494
· Altitud: a nivell del mar
· Massís del Garraf
· Comarca: Garraf
· Capacitat: 10 places

Refugi MATARÓ
Vall de Gerber (lliure)

· Altitud: 2.460 metres
· Pirineu, vall de Gerber
· Comarca: Pallars Sobirà
· Capacitat: 16 places
· Activitats: muntanya, travesses, escalada, esquí de muntanya

Refugi CINQUANTENARI
Estany de Baborte (lliure)

· Altitud: 2.340 metres
· Pirineu, Vallferrera
· Comarca: Pallars Sobirà
· Capacitat: 16 places
· Activitats: muntanya, travesses, escalada, esquí de muntanya

Refugi LES CLOTES
Horta de Sant Joan (lliure)

· Altitud: 968 metres
· Al nord-oest del massís dels Ports
· Comarca: Terra Alta
· Capacitat: 20 places
· Activitats: ascensions, travesses, BTT, senderisme, espeleologia

Refugi de Cova Cambra
Tortosa (lliure)

· Altitud: 1306m
· Al centre del Massís del Port, a la molta del Catí.
· Comarca: Baix Ebre
· Capacitat: 18
· Activitat: Expeleologia, Barranquisme, Btt i Excursionisme

Refugi GRÀCIA
Estany d'Airoto (lliure)

· Altitud: 2.200 metres
· Pirineu, massís de Marimanya, al sud de l'estany d'Airoto
· Comarca: Pallars Sobirà
· Capacitat: 12 places
· Activitats: muntanya, escalada, esquí de muntanya, travesses

Refugi MAS DEL TRONC

652 849 704 - Raquel Aguilar
Facebook: Refugi Mas del Tronc
· Altitud: 730 metres
· Vessant nord de la Serra de Rubió
· Comarca: Anoia
· Capacitat: 28 places
· Activitats: travesses, passejades, BTT, excursions, senderisme

LA MOLINA
(Xalet i refugi)

646 744 669 / 972 145 107 www.xaletuec.com
· Altitud: 1.505 metres
· La Molina, al Barri del Sitjar
· Comarca: Cerdanya
· Capacitat: 60 places (xalet) i 40 places (refugi)
· Activitats: muntanya, esquí, esquí de muntanya, passejades, espeleologia

Refugi de REBOST
Bagà

608736714 - www.refugirebost.cat
· Altitud: 1.670 metres
· Vessant sud de la Tosa d'Alp
· Comarca: Berguedà
· Capacitat: 52 places
· Activitats: ascensions, passejades, travesses, BTT, escalada, senderisme

Refugi de PUIGCERCÓS

872 007 022 - 680 178 940
www.refugipuigcercos.cat
· Altitud: 820 metres
· Riba dreta de la riera de Merlès, entre l'Hostalet i el Cobert de Puigcercós
· Comarca: Entre el Ripollès i el Berguedà
· Capacitat: 26 places
· Activitats: senderisme, travesses, BTT, pesca

Butlleta de subscripció

Se subscriu a la revista Excursionisme (sis números l'any) per l'import de 15 euros anuals

Nom_____ Cognoms_____ _____

DNI_____ Adreça postal_____

Població_____ Comarca_____ Codi postal_____

Tel._____ Fax_____ Correu electrònic_____

Dades bancàries ☐☐☐☐ ☐☐☐☐ ☐☐ ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

Signatura_____ Data_____

Bassiero i la primavera

Des de la revista *Excursionisme* diem adéu a l'hivern amb Bassiero, una cursa d'esquí que va més enllà de la neu i la competició, i que enguany celebra la seva edició 54a edició. De seguida us en donem més detalls, abans però, us expliquem en què consisteix el número que teniu a les mans.

En aquest número 403 de Març - Abril de 2018 volem donar pas a la primavera amb una reflexió d'en Carles Udina i Cobo sobre la planificació de les nostres muntanyes i estacions d'esquí. És una reflexió crítica però necessària, esteu avisats. Amb en Pasqual Garriga, d'altra banda, us proposem un escenari d'hivern i d'estiu al Mont Viso, al Piamont; en aquest número hi teniu el recorregut hivernal amb totes les recomanacions necessàries per fer-lo mentre hi ha neu.

També hivernal és la proposta d'en Carles Gel a les Dolomites, concretament al Passo Gardena, el paradís de la roca al cor de les Dolomites, escenari en el qual també podreu gaudir a l'estiu. Per últim, tenim el plaer de mostrar-vos la Màgia de l'Ama Dablam, una muntanya de l'Himàlaia nepalès i una expedició de pel·lícula del Xavi Arias, el nostre article de portada.

Com us dèiem en començar, al mes de març toca Bassiero per tancar l'hivern. La Cursa Bassiero és la cursa 'open' d'esquí de muntanya per equips que organitza la Unió Excursionista de Catalunya de Barcelona (UEC de Barcelona). Amb un traçat marcadament alpí, la competició transcorre a través de les Valls d'Àneu, al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, un escenari immillorable per a practicar el nostre esport preferit i al mateix temps gaudir d'un dels entorns de muntanya més bells del territori català. Però la Cursa Bassiero no és només una cursa. També són conferències sobre el món de l'esquí de muntanya, tallers i activitats pels nens, xocolatades i dinars de germanor. La Cursa Bassiero és esport, és una bonica escapada en família per Esterri d'Àneu i la zona muntanyosa que rodeja aquest preciós poble del Pallars Sobirà, és una oportunitat per adquirir més coneixements sobre un esport creixent com és l'esquí de muntanya i una altra oportunitat per competir al costat dels millors del panorama nacional, és una trobada dels amants dels esports de muntanya, de l'excursionisme, de l'alpinisme, del senderisme; és una forma d'aprendre dels que en saben més i d'ensenyar als que en saben menys. És companyonia. És per equips perquè fa equip. La Cursa Bassiero és una experiència.

Esperem que gaudiu de la revista i de la Cursa Bassiero.

Participa al calendari d'Excursionisme 2019

Obert el període de recepció i selecció d'imatges per al calendari 2019. El termini màxim d'admissió és el 15 de juny de 2018 amb un màxim de 5 imatges per autor. Les fotografies han de portar el títol i el nom de l'autor i les dades de contacte, han de ser horitzontals per adaptar-se al format del calendari i de la màxima resolució. Les fotos digitals haurien de ser d'una resolució de 300 dpi i 2.500 x 1.800. Les imatges s'han de dirigir a la secretaria de la vostra UEC o a la seu de la UEC de Gràcia, carrer Encarnació 131-133, 08025 Barcelona o a la següent adreça de correu electrònic: **uecexcursionisme@gmail.com**

Perspectiva del Sassolungo des de la Catena Cir

Passo Gardena, el paradís de la roca al cor de les Dolomites

Text i fotografies de *Carles Gel*

El Passo Gardena separa la Val Badia de la Val Gardena, dues famoses valls del Tirol del Sud, i és un racó idíl·lic de les Dolomites força freqüentat durant els mesos d'estiu. Des d'aquesta collada es poden dur a terme importants travesses i ascensions d'alta muntanya, així com boniques escalades a les agulles i torres de la zona, especialment a la Catena Cir, que és la més propera al Passo Gardena, així com al famós Gruppo di Sella.

Aquest indret que us presentem, segurament no és tan conegut com ho són les famoses tres torres di Sella, que acaparen més atenció, però de ben segur que paga la pena conèixer també aquest indret de les Dolomites.

Com arribar-hi

A la localitat de Klausen (Chiusa), situada molt a prop de Brixen, als peus de la carretera i de l'autopista que comunica el Tirol del Sud amb Àustria, s'ha d'agafar la carretera que ens portarà a Val Gardena (Gröden). Després de travessar tota la vall amb els seus pobles encisadors, la carretera es fa més estreta i de seguida, arribarem a un punt on haurem de girar a l'esquerra, deixant a la dreta la carretera del Passo di Sella i Val di Fassa, i continuar per la carretera que porta a Val Badia a través del famós Passo Gardena. Des d'aquesta bifurcació en només uns 15 minuts de cotxe s'arriba al Passo Gardena (2.124 m). També es pot arribar al Passo des de la bonica localitat de Corvara, a Val Badia.

Situació

Si observem en direcció nord veurem un grup rocallós força bonic i interessant. Es tracta de la Catena Cir, formada per diversos cims i agulles completament verticals per la cara sud, al qual només podrem accedir escalant o per algunes vies ferrades de diversa dificultat. Una

cosa que cal destacar és que l'aproximació a totes aquestes parets, d'entre 200 i 300 metres de desnivell, és força curta, i en un màxim de 30 minuts arribarem al peu de tots els cims.
En canvi, si donem l'esquena a aquest grup i observem en direcció sud, descobrirem les impressionants parets de Sella, un conjunt monumental format per esperons, pilars, agulles, parets i canals de grans dimensions. Tant en un vessant com en un altre del Passo Gardena es viu l'alta muntanya més pura que es pugui arribar a imaginar.

Gran Cir des de Passo Gardena

El Gruppo di Sella

Sella és sinònim de grandiositat, d'una arquitectura dolomítica a l'abast només de les muntanyes més grans i majestuoses. Tots els vessants d'aquest massís són verticals i grandiosos. Sella vindria a ser com una fortalesa inviolable. Des del Passo Gardena les vistes són impressionants. El Piz Boè, amb els seus 3.152 metres n'és el punt culminant, seguit de l'Eisseespitze (3.009 m). No obstant això, són incomptables les puntes i cims superiors als 2.800 i 2.900 metres d'altitud.
Al mateix Passo Gardena comença el sender número 666, un dels més mítics de Sella, que a través de passos vertiginosos, camins de somni i diverses combinacions, ens portarà fins al Piz Boè. Us recomano també que us acosteu fins al proper Sass Pordoi (2.952 m), una muntanya amb parets espectaculars. De fet, una vegada estigueu situats a la cresta, us serà molt fàcil encadenar diversos cims i puntes. Igualment, també és molt famós l'Altipiano delle Meisules, una impressionant planúria que sembla un veritable desert de roca.
Els amants de les vies ferrades trobareu en aquest racó de les Dolomites alguna de força coneguda, per exemple la Via Ferrata delle Meisules o la Via Ferrata C. Piazzetta. L'escalada a Sella té també la seva importància, destacant per sobre de tot les vies que hi ha a les tres Torres di Sella, al Piz Ciavezes i al Sass Pordoi, aquests dos darrers cims ja en territori del Trentino, a Val di Fassa. Les seves parets són impressionants i hi ha vies de totes les dificultats, tot i que els desnivells solen ser molt importants.

La Catena Cir

Aquest grup de cims i agulles salvatges i imponents s'aixeca només a unes desenes de metres al nord del Passo Gardena. És un lloc molt agradable dominat pel sol i

El Gruppo di Sella i Sassolungo des del Sass Pordoi

la claror, tot al contrari que al vessant del Gruppo di Sella que domina aquesta contrada, que roman sempre a l'ombra.
El Gran Cir (2.592 m) domina aquests paratges. La paret sud té uns 300 metres de desnivell i és completament vertical. Les vies d'escalada d'aquesta paret són força difícils, tot i que també s'hi pot accedir a través de la via ferrada.
Si al Passo Gardena agafem el sender número 2 i ens dirigim en sentit nord i tot seguit nord/est, primer pujarem per la pista d'esquí, i tot seguit a l'altura de la Malga Jimmi, continuarem ascendint per un camí més estret però realment preciós, deixant a la dreta una agulla imponent de diverses desenes de metres d'altura. Aquest camí és una de les estrelles d'aquesta regió!

Les majestuoses torres de Sella a l' hivern

La majestuosa silueta del Ciampanil Contessina

Enlairant-nos entre parets i agulles anirem guanyant metres de desnivell fins a descobrir la veritable joia d'aquest indret: el Ciampanil Contessina, una agulla esvelta i vertical de més de 150 metres d'altura i poc més de 2.500 metres d'altitud que sorgeix de les entranyes de la Terra i que sembla voler tocar el cel.
Veritablement el dia que vaig veure per primera vegada aquesta agulla majestuosa em vaig quedar bocabadat i impressionat.
Seguint ascendint per aquest camí s'arriba a un indret característic format per grans blocs. A l'esquerra sorgeixen unes

Últim tram a una de les agulles de la Catena Cir

Impressionant posta de sol sobre el Sass Pordoi i el Piz Boè

agulles de poc desnivell que es poden escalar per les parets i esperons. N'hi ha quatre i són força estètiques. Aquest és el paradís de les roques!

Si seguim remuntant aquest preciós camí arribarem a una estreta collada rocallosa. A la dreta veurem el Col Toronn (2.655 m), un dels cims més alts d'aquesta zona. Es pot assolir directament per la Cresta Sud/Oest (escalada), o a través del fàcil sender de la via normal (Aresta Nord). Seguint aquest camí podrem arribar a Ultental, una vall màgica i encisadora escortada per parets verticals i situada molt a prop de la localitat de Selva di Val Gardena.

El Piz Boè (3.152 m)

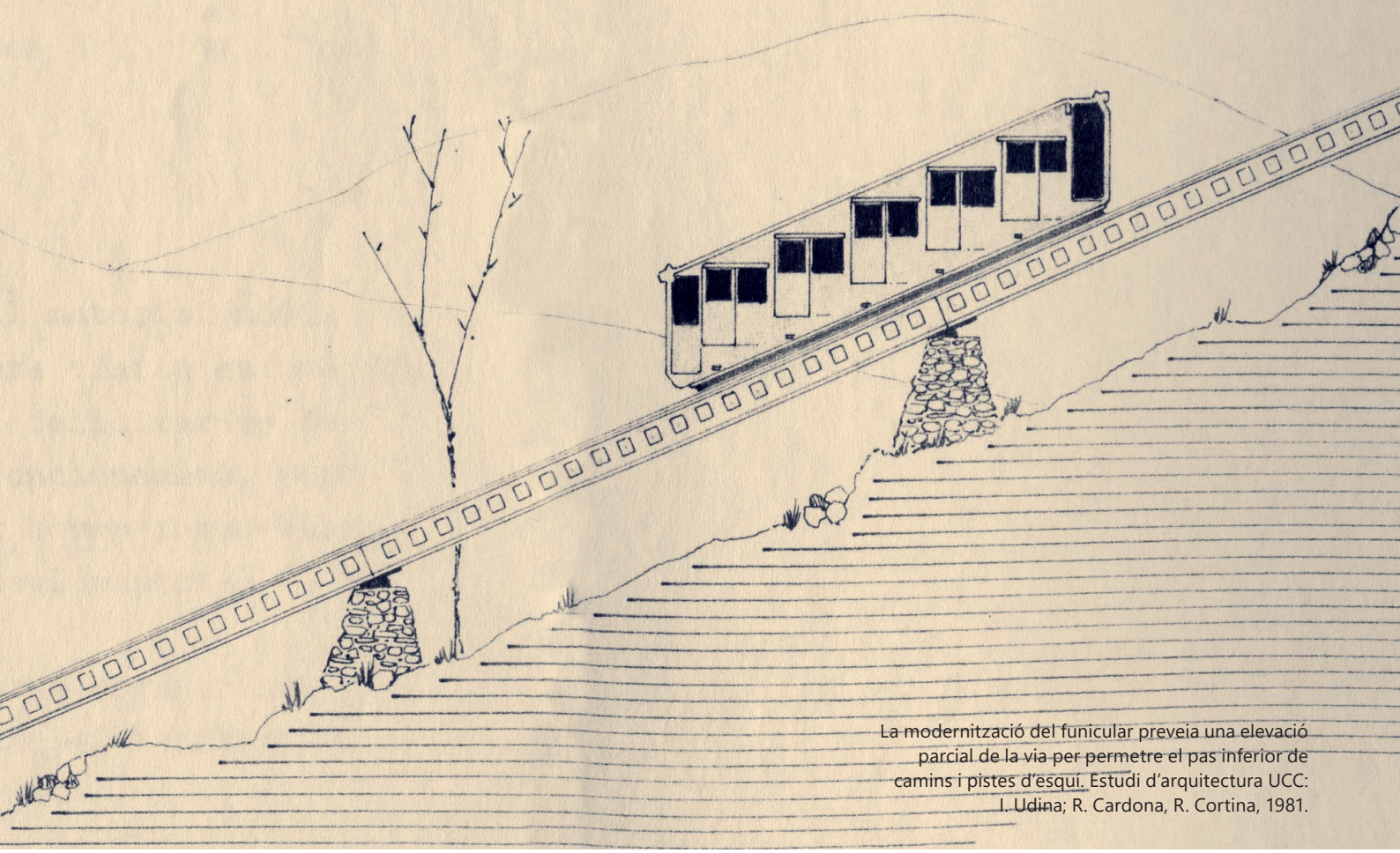

La modernització del funicular preveia una elevació parcial de la via per permetre el pas inferior de camins i pistes d'esquí. Estudi d'arquitectura UCC: I. Udina; R. Cardona, R. Cortina, 1981.

La planificació de les nostres muntanyes

Text i fotografies de *Carles Udina i Cobo*

Qualsevol intervenció en el territori té efectes a llarg termini, i si es fa incorrectament, pot tenir efectes irreversibles. La dramàtica degradació del nostre territori en els darrers 70 anys així ho constata. Per això cal la "Planificació territorial", una acció política imprescindible però que segueix totalment ignorada.

La Planificació territorial la defineixo com les actuacions fetes a llarg termini en el territori, amb unes finalitats clarament definides (i consensuades!) que es concreten en un model de desenvolupament, descrit per un conjunt de projectes i programes d'enfocament ineludiblement interdisciplinari, i amb una característica determinant però sistemàticament ignorada: es tracta d'establir unes fases parcials i a l'hora progressives, de curt o mig termini perquè puguin ser clarament viables i, el més difícil, de manera que cap fase parcial pugui comprometre la realització de totes les fases posteriors que seguiran.

Un dels pares de l'urbanisme modern, Camillo Sitte (Viena 1843-1903), deia:
"Una obra d'art –i un pla de ciutat és una obra d'art– no pot ésser creada per comitès o oficines, sinó només per un individu... Perquè no fem executar també plans de catedrals, i no fem pintar també quadres històrics, o compondre simfonies, per via administrativa?"
En una planificació han d'intervenir molts ens i persones, però el seu disseny proposat és sens dubte com el que es produeix en una obra d'art i, com a tal, es pot fer bé o es pot fer un nyap.
Uns elements bàsics en les planificacions són els "Elements inercials", és a dir, circumstàncies o conjuntures que tan poden afavorir insospitadament la planificació (els positius) com alentir-la i/o fins i tot impedir-la (els negatius). Saber trobar algun d'aquests darrers elements positius afavoridors i contenir els negatius és primordial.
Tothom sap de la importància dels JJOO del 92' per a Barcelona i Catalunya. Van ser plantejats com a tal element inercial l'any 1980 a l'alcalde de Barcelona en base a un treball anterior (veure la revista *Muntanya*, núm. 694, de desembre 1977), treball que havia permès al membre del COI, J. A. Samaranch, assolir la seva vicepresidència. És el conegut "Model Barce-

lona" ("la importància dels JJOO no és la celebració en sí mateixa, sinó els beneficis indirectes d'integració, millora i cohesió social, activació econòmica i projecció internacional, recuperació i creació d'infraestructures territorials i esportives, etc."), un model explícitament copiat anys més tard pels organitzadors dels també exitosos JJOO de Londres 2012.
Altres elements inercials també han estat cabdals per a la creació de la Catalunya moderna, com les exempcions fiscals que al segle XIX van propiciar les colònies industrials del Llobregat. Se'n pot parlar per la seva inesperada relació actual amb l'excursionisme.

El cas de la *neige* francesa

Es diu estació d'esquí alpí de la "Primera generació" ("Village-station") a les ciutats o pobles majorment dels Alps accessibles per ferrocarril des de tot Europa i amb remuntadors estivals: ferrocarrils locals, telefèrics, funiculars... que s'utilitzen a l'hivern per poder baixar amb esquís. Així va aparèixer l'esquí alpí en el primer terç del segle XX. A grosso modo, l'esquí nòrdic és horitzontal/ transversal, l'esquí alpí sempre és vertical.
Es diu "Segona generació" a estacions ex-novo com Sestrieres (1935, Itàlia), Courchevel (1946, França), que de seguida donen pas a la "Tercera generació" que consisteix en una estació amb serveis integrats, amb la "Grenouillere" de les pistes, voltada dels hotels, apartaments i comerços. Simultàniament, passada la Guerra Mundial, França va plantejar-se planificar la neu, tan territorialment com per a la pràctica popular de l'esquí alpí, per a qualsevol escolar i/o ciutadà que ho desitgés (1964). És important observar que com a suport es va crear un organisme multidisciplinari de planificació i control, el SEATM, que a la vegada li donaven suport altres com el CETMAGREF pels aspectes biològics i geològics o el més específic de l'ANENA, per a les allaus. Inicialment van ser una vintena d'estacions: les Arcs, la Plagne, ValThorens, Avoriaz, Flaine, Trois Vallées,... que amb els anys van arribar a ser un centenar. Però la seva estacionalitat hivernal va portar a fer aparèixer l'"Animation" estival, i poc a poc deixar el model, tot i que va aportar coses molt positives. El 1968, arran dels JJOO de Grenoble, va aparèixer un inesperat fenomen, la recuperació de l'esquí nòrdic inicial, aportant nous esquiadors i diversificant positivament l'oferta. El 1975 a França es va proposar una "Quarta generació" creant pobles nous com Valmorel intentant una similitud a la "Primera generació", òbviament amb molt poc èxit, donant pas finalment a una reconversió de la nombrosa "Tercera generació" cap a la "Primera", amb telefèrics del fons de les valls a les estacions d'alçada, si era possible: Bourg Saint Maurice - les Arcs - la Plagne; Brides - Trois Vallées - Maurienne...
Suïssa i Àustria es van mantenir fidels als seus inicis de plantejament, centrant-se en innovar en els remuntadors: telefèrics i funiculars dins túnels per aïllar-se del mal temps. I en els accessos amb túnels de ferrocarril i carretera entre pobles i estacions, i fins i tot entre estacions en glaceres.

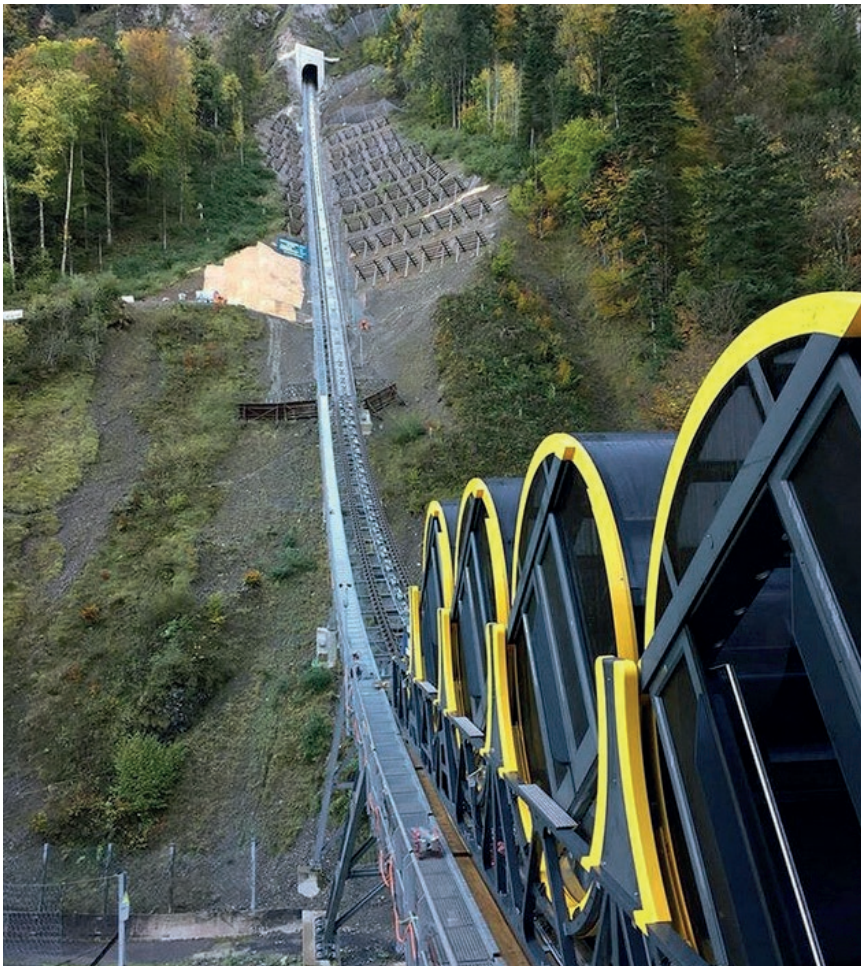

Funicular recentment inaugurat que uneix l'històric poble de Schwyz amb el d'Stoos (Luzern, Suïssa), amb pendents variables de fins a 106% de pendent salvat mitjançant cabines basculants que agafen una velocitat 36 km/h i tenen capacitat per a 133 persones (1.000 cada hora).
Fotografia: DoppelMayr-Garaventa.

La planificació del Ripollès i de l'esquí alpí, a suport de Núria

Vaig començar la meva col·laboració en aquesta revista (número 369, desembre 2011) explicant 30 anys després el projecte de modernització de Núria i el seu cremallera, així com els meus estudis d'innivació que més tard van donar lloc a la implantació de la neu artificial (número 370, febrer 2012). Però només vaig poder explicar una part, en tant que avui ja ho puc fer amb la resta perquè, ara, tothom ja ho entendrà sense que em diguin mentider i/o anticatalanista.
L'opció del túnel del Cadí en lloc del de Toses va preocupar el president Pujol per la possible pèrdua de vots a la fidel comarca del Ripollès. Demanant-li a en Salvador

Vall de Núria. Fotografia: FGC

Carrera, el seu home de confiança a la comarca, algun revulsiu que ho compensés, la meva proposta fou immediatament assumida: evitar el ja programat tancament del cremallera, aturar la carretera a Núria que estava arribant a la Fontalba, a 3 km de Núria, modernitzar l'estació d'esquí estenent-la al Puigmal i a la coma de la Fontalba així com connectant amb l'estació d'esquí alpí de la Cerdanya. I a la vegada, incorporar la neu artificial per a permetre 6 mesos d'esquí a la Coma de l'Embut (2.300 – 2.900 m) i així portar a esquiar a tots els escolars de la metròpoli barcelonesa. Una estació de la "Primera generació" a suport de Ribes, Ripoll i tots els pobles de la vall, evitant el model "especulador-urbanitzador" en ús.

A la necessària reconversió per les greus fallides industrials de la comarca s'afegia que l'empresa York, líder mundial en neu artificial, no podia introduir-se a Espanya i Andorra, amb uns empresaris al·lèrgics a aquesta tecnologia. Per aquest motiu l'empresa York estava disposada a subministrar el seu canó, a una empresa associada que es pogués crear al Ripollès, i començar a equipar Núria i també la Molina, igualment en l'òrbita de la Generalitat. El canó és bàsic, però només representava una part petita de tota la instal·lació necessària. La resta era tecnologia comuna, tant o més desenvolupada a Catalunya que a França: instal·lacions de rec, informàtica, obra civil... Això hauria representat que el 90% de les inversions que es van generar a partir de mitjans dels 80', milionàries, fetes en neu artificial a Espanya i Andorra, s'haurien quedat a la comarca. Però com finalment no va ser així, les ingents inversions esmerçades des de llavors s'han anat majorment a França. Núria era l'element inercial per a molts impactes positius, com aquest industrial i turístic alhora, o l'esquí escolar per a tota la metròpoli barcelonesa, accessible a diari en menys de tres hores pel tren i el cremallera. Poc abans, a en Josep Lluís Vilaseca, llavors Director General de

L'estació inferior del funicular encara amb les retolacions de la Dictadura.
Fotografia: C. Udina 1982-07-24

Arribant a la Coma de l'Embut, cota 2.350 m. Al fons el cim del Puigmal. Fotografia: C. Udina 1983-02-06

l'Esport i home de confiança del President, havia dissenyat l'Escola Catalana de l'Esport amb una estructura innovadora. Integrava tres bases, la Universitat amb l'INEF-C, dirigit per Paco Seirul·lo, el Centre de Medicina Esportiva de la BLUME amb els Drs. Castelló, Estruch, Balaguer i Galilea que donaria pas a l'actual CAR de Sant Cugat, i els tècnics especialistes de les Federacions de cada modalitat esportiva. La iniciativa va acabar sobtadament amb el cop d'Estat del 23-F. Tampoc hi va ajudar la meva discrepància amb Alfonso de Borbón, tant per aquesta iniciativa, com específicament per l'Escola Catalana d'Esquí, igualment abandonada pel mateix 23-F. Fins a la data, cap de les dues iniciatives no ha estat recuperades. Aconseguir la participació del sistema escolar amb els escolars barcelonins podent esquiar a Núria tot el curs escolar, era un projecte engrescador. 23-F a part, la realitat de Núria fou ben diferent.

Planificar una reconversió industrial era més complexa que obrir tres o quatre expedients milionaris. Així, mentre jo resolia problemes tècnics amb la companyia de ferrocarrils SLM Winterthur, la de neu artificial York i les dels remuntadors Montaz-REAC, DoppelMayr i VonRoll, el senyor Francisco, un respectat advocat, era enviat pel President a aquestes empreses per a anunciar-los que s'estaven ultimant els traspassos de les estacions a la Generalitat, que seria qui finalment establiria les "condicions" econòmiques de totes les inversions de Núria i la Molina. Es van obtenir pocs contractes però van ser contractes milionaris; contractes ubicats a Suïssa o voltants, pel que les "condicions" obtingudes ni calia treure-les per la frontera fins a un banc d'allà. Així, tot i els pocs recursos administrats dels que encara disposava la Generalitat, es va prioritzar posar neu artificial també a La Molina i modernitzar altres ferrocarrils de cremallera i/o via estreta: Montserrat, FGC, remuntadors d'esquí, funiculars i aeris, el que si més no ha estat positiu, però arribant a absurditats com l'aeri entre Olesa i una urbanització d'Esparreguera, òbvi-

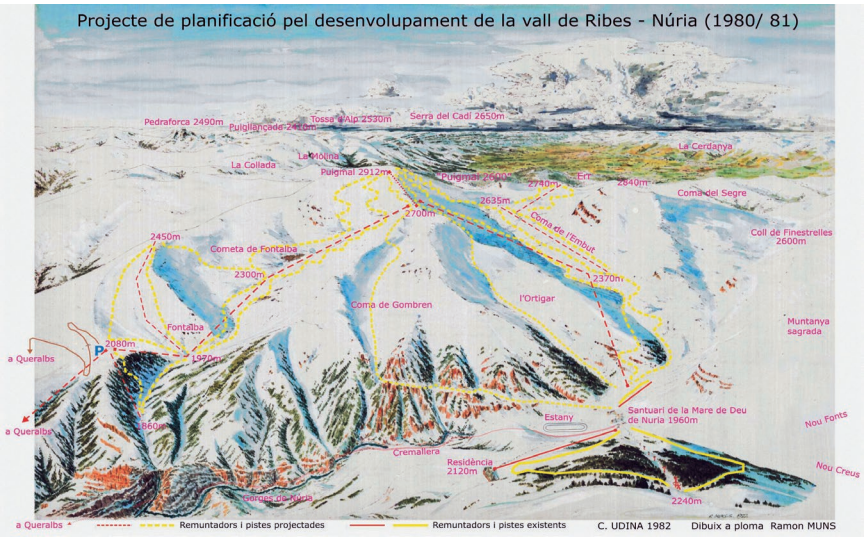

Projecte de planificació per al desenvolupament de la vall de Ribes-Núria (1980-1981)

La Coma de l'Embut des del Puigmal. A la dreta el Coll de l'Embut, 2.703 m, que dona pas a la Coma de la Fontalba. Al fons, Noufonts i Noucreus i més al fons Bastiments i Canigó. Fotografia: C. Udina 1983-02-06.

ament tancat fa anys.

El problema no és el tant per cent que possiblement es va aplicar en algun contracte i que tan ens escandalitza. El problema és que per aconseguir-ho, els "col·laboradors necessaris" malmeten fàcilment tota la inversió amb danys colaterals com la creació de l'esmentat aeri d'Olesa, o es malmet bona part del projecte, com va ser el cas de Núria o el de la Molina.

Planificar suposa crear un nou sistema, i en un sistema tot està relacionat. No es poden començar a modificar arbitràriament un o més elements del sistema, sense afectar-lo tot. Així, pels "funcionaris", pujar des del Santuari fins a la cota 2.370 m de la coma de l'Embut deuria semblar massa cansat, per això el telecabina que havia de construir-se a la coma de l'Embut, es va traslladar entre el Santuari i la veïna "Residéncia de Educación y Descanso" (2.122 m), que ja tenia un bonic funicular de connexió. Només calia modernitzar-lo per no-

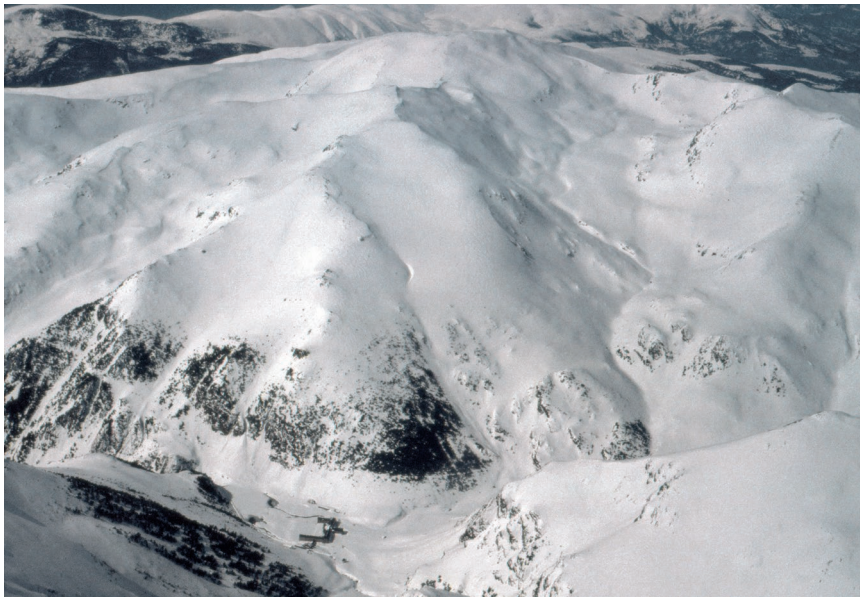

Núria en primer terme i el Puigmal a dalt. A la dreta la Coma de l'Embut, a l'esquerra parcialment visible la Fontalba. Fotografia: C. Udina 1982-04-03

més 50 milions de les antigues pessetes, com van projectar els tres arquitectes de l'equip.

Fins i tot el projecte advertia explícitament de la inconveniència de substituir el funicular per un telecabina. Per què? Perquè en un telecabina, el gruix del cost se l'emporten les dues estacions superiors i inferiors amb les cabines. A grans trets, la longitud d'un telecabina només suposa un cable més o menys llarg, com un fil, només que amb els seus suports, les torres. Un telecabina curt és ruïnós. Per un cost similar, s'hauria pogut accedir a una coma, ampla i arrecerada del vent, que amb neu artificial podia ser esquiada llavors des de mitjans d'octubre fins a primers de juny, tot el curs escolar, tot el cost es va quedar absurdament al Santuari, i a la vegada anul·lant un preciós funicular històric.

De la cota 2.370 m de l'Embut no s'accedia directament al Puigmal (2.910 m) sinó que a la collada de l'Embut (2.703 m), més arrecerada i que accedia a la coma de la Fontalba, una extraordinària coma sobre les Gorges de Núria amb més de 1.000 m de desnivell (2.910 m - 1.875 m). L'accés a la coma des de Queralbs també era un fet amb la nova carretera allà aturada. Equipant la Fontalba es duplicava l'àrea esquiable de la coma de l'Embut (amb altres 1.000 m de desnivell) i es donava un segon accés a Núria, que a la vegada suposava una alternativa d'evacuació a avaries o allaus en el cremallera.

L'estació del Puigmal de la Cerdanya francesa també era accessible pel arrecerat coll d'Err de 2.758 m al peu del cim del Puigmal. Una tercera extensió del domini esquiable altament desitjada per la comuna d'Err propietària de l'estació. Tres grans estacions integrades de 1.000 m de desnivell cadascuna, front els petits remuntadors actuals. Al cim del Puigmal, no s'hi accedia directament sinó que des de la collada de l'Embut, mitjançant un curt remuntador soterrat per evitar les inclemències meteorològiques del cim. Cal dir que el soterrament no va ser especificat al projecte per censura, va semblar massa agosarat.

En resum, seria fàcil comprovar que la inversió final esmerçada va ser superior a la projectada, per fer ni la dècima part de l'estació d'esquí prevista. I a la vegada, l'estació del Puigmal cerdà, aïllada, finalment va tancar.

Boí-Taüll "Resort"

Vaig conèixer en Josep Jané i Solà a l'arribar al CEC el 1966, ell era el president de la secció d'esquí, el Club Alpí Català. Amb els estudis d'innivació i topogràfics que em va permetre la seva històrica biblioteca, i el poc interès de les estacions alpines per l'esquí nòrdic tot i ser el seu avantpassat, aviat vaig proposar fer una estació específica d'esquí nòrdic, i, concretament, als privilegiats boscos de Sant Joan de l'Erm avaluat entre molts altres com el lloc més adient. La reacció del gruix de corredors sèniors, amb la seva dinàmica i privilegis, no va ser gens favorable: "Ves-hi si vols, però a mi no m'hi trobaràs". Ben al contrari, en Josep sempre em va animar: "Tu pitaràs", deia. Però amb els anys, el seu Doctorat, la seva Càtedra d'Economia política i, encara més, el Banc de la Petita i Mitjana Empresa que va crear, van fer canviar el seu tarannà. Potser per la tradició dels seus coneguts Josep Maria Guilera (La Molina), Alfons Segalàs (Llessui), o jo mateix (Sant Joan de l'Erm, Tuixent, Núria amb la seva neu artificial i a La Molina), ell també va voler dissenyar la "seva" estació d'esquí: Boí-Taüll "Resort". Però malauradament, amb els seus personals criteris, i ja s'ha dit que aquestes coses són un "art".

L'estació no respon a cap model, ni tan sols al dels francesos "Tercera generació". Més ben dit, responia al model "urbanitzador". Els hotels i apartaments estan a una banda (Pla de l'Ermita, 1.600 m) i l'estació a la cota 2.040 m a 7.5 km, per una carretera de traçat molt poc eficient (fent un sifó) i inevitable.

És clar que es van respectar les normes urbanístiques, fins i tot amb les tradicionals "llucarnes", que l'arquitecte Bohigas havia intentat prohibir, però amb una impactant imatge que sembla un tren gegantí o una caserna, a tocar del Parc Nacional i just a sobre de les joies del romànic! L'altre error fou ubicar la *grenouillère* a l'esmentada cota 2.040 m. Tot i que ja feia uns anys havia aconseguit convèncer al president Pujol, i la neu artificial a

L'impactant "tren" de la urbanització del Pla de l'Ermita. A l'esquerra el vessant obac del Puiafalcons, encara amb neu natural a mitjans de març. Fotografia: C. Udina 2004-03-10

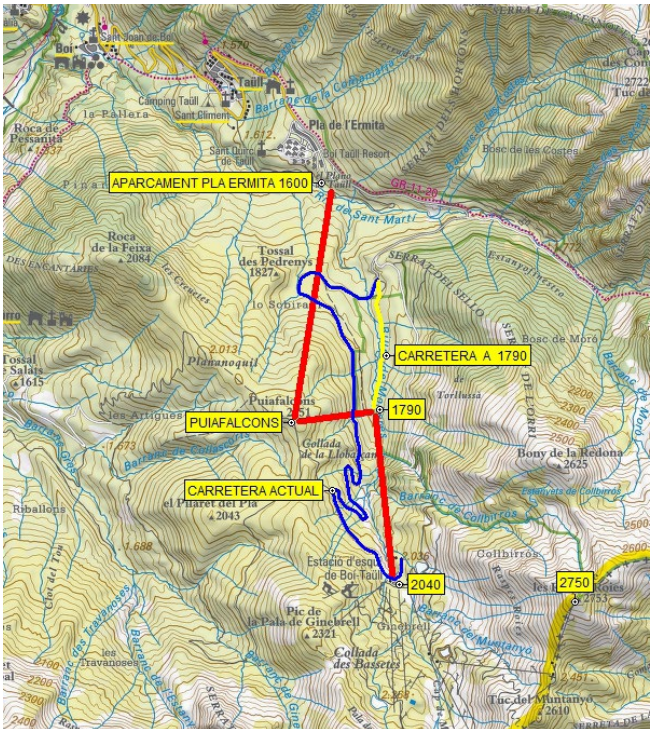

En blau la inevitable carretera actual, en groc l'accés a la cota 1.790, estrictament ni tan sols necessària degut als dos remuntadors de Puifalcons, en vermell, 1.600 – 2.050 i 2.050 – 1.790. Base del plànol 1/ 50000: ICGC

Núria i la Molina ja era un fet, acabo de parlar-ne, inicialment en Josep no la va preveure. Arrencar de la cota 1.790 m en lloc de la 2.040 m, amb neu artificial no suposava un detriment de la duració de la neu, atès que a més és un indret obac. Però sí augmentar 250 metres el desnivell de l'estació, prop d'un 35 % (de 710 a 960 m), una de les característiques que aporta més qualitat. I de pas, una carretera d'accés que s'hauria pogut escurçar de 7.5 a només 3.5 km (amb el 8% de pendent constant). Molt millor, més barata i menys combustible.

En tot cas, la carretera com a únic accés era un greu error. Amb només dos remuntadors s'hauria evitat l'ús obligat del cotxe i poder sortir amb els esquís als peus des de la mateixa urbanització. Un, dels 1.600 als 2.050 m (Puiafalcons) i un altre baixant a la base esmentada dels 1.790 m, que tots dos haurien pogut ser fins i tot esquiables, més amb neu artificial. Avui ja no, perquè la part alta de la carretera talla tota aquesta zona, que a més impedeix doblar el domini esquiable. I finalment, afegint un desnivell màxim continu de fins a 1.150 m! (2.750 -1.600).

Per cert, segueixo sense entendre com els aparcaments, els dos inicials i un tercer posterior, tenen sortida en pujada. Si amb el fred i moltes hores aturat, un cotxe té problemes a l'arrencar, circumstància que a més d'un li haurà passat, ni tan sols es pot aprofitar la baixada cap a la vall per a arrencar-lo. En tot cas, els dos remuntadors haurien evitat l'accés per carretera i els tres aparcaments penjats a la muntanya, s'haurien substituït per un ampli i discret aparcament al Pla

La carretera d'accés talla les possibles pistes que descendeixen a cotes més baixes i a la urbanització del Pla de l'Ermita. Al fons a la dreta la Pica del Cerví. Fotografia: C. Udina 1991-02-04

A baix l'edifici de serveis i els tres aparcaments de Boi-Taüll. Al mig el llom de Puiafalcons. La carretera talla els prats esquiables que baixen fins a la urbanització del Pla de l'Ermita. Al fons, l'Aneto. Fotografia: C. Udina 2004-03-10

Avui esborrada pel creixement del bosc, una iniciativa anterior, del 1980, proposava una estació en una ventada carena, el Serrat del Sello, amb la base en una solana a la cota 1.740. A l'esquerra la vall de Moró. Fotografia: Generalitat 1981-04-25

de l'Ermita per als clients diaris de fora la urbanització. Amb la base a 1.790 m i els remuntadors d'accés des de la urbanització, hauria estat suficient un petit aparcament complementari en aquesta cota, discret, al fons del riu i arrecerat.
Com un dels molts exemples diferencials, a França, el CETMAGREF i el SEATM, haurien prohibit els aparcaments a la cota 2.040 m pel seu impacte en el sòl i també en el paisatge, obligant l'accés amb els dos remuntadors per Puiafalcons.
Finalment, sobre la xarxa de remuntadors existent, només una dada. Amb ocasió d'escriure els articles del ferrocarril La Pobla de Segur - El Pont de Suert, vaig recórrer la zona. En el número 853 de Muntanya (juny 2004) explicava: "Per a fer els 710 m de desnivell màxim cal agafar-ne tres [remuntadors], i com que són lents, trigarem vint-i-sis minuts a pujar [imagino que s'hauran modernitzat], que els baixarem esquiant en només sis minuts." Quatre cinquenes parts del temps "fotent-se de fred" per a esquiar només la resta, i de pas intentar escalfar-se. Amb aquests dos exemples no cal preguntar-se per què els catalans que poden, prefereixen anar a esquiar als Alps. Ni la davallada, any rere any, del nivell competitiu internacional de l'esquí alpí català.

La Molina. Fotografia: FGC

Nadal a les estacions. Fotografia: FGC

Voldria dedicar aquest article a en Jordi Reynés que va morir l'11 de desembre passat, i a en Quim Bofill que va morir abans de l'estiu. No van poder llegir l'article d'*Excursionisme* 401, article que no l'hauria pogut fer sense els seus testimonis. Descansin en pau.

Dues voltes al Mont Viso

- 1a part: hivern -

Text i fotografies de *Pasqual Garriga i Martí*

El Mont Viso és, amb els seus 3.841 m, la darrera gran muntanya de l'arc alpí. De fet, és el cim far del Piamont i el punt culminat d'un petit massís envoltat de refugis. Això facilita que tant a l'estiu com a l'hivern se'n pugui fer la volta en 4 o 5 etapes. Amb pocs mesos de diferència vaig tenir l'ocasió de recórrer dos circuits ben diferents al voltant seu. El primer a l'estiu on vaig ascendir el seu cim i el segon amb esquís als peus la Setmana Santa següent. Aquesta emblemàtica muntanya em va mostrar les seves dues cares i ara en dos articles diferents intentaré transmetre-us la seva essència i el seu encís.

Situem-nos

El Mont Viso, anomenat Monviso a Itàlia, és el punt culminat d'un petit massís que fa uns quinze quilòmetres de nord a sud i uns deu d'amplada màxima. Es troba a tocar de la frontera entre França i Itàlia, però cal dir que el 80% del massís és italià. Pren el nom del seu cim més alt el Mont Viso de 3.841 m, piràmide bicèfala a la que cap cim proper fa ombra. Dista, a vol d'ocell, cent-cinc quilòmetres del mar Mediterrani. A l'estiu se'l pot distingir clarament des dels cims del massís del Mont Rosa distant cent-cinquanta quilòmetres. A Itàlia al Monviso l'anomenen també "il Re di Pietra", ja que és ben visible des de la plana del Piamont cap on baixen les valls Varaita i del Po. Justament als seus peus neix el riu Po el més gran i cabalós del país transalpí.

El Mont Viso vist des del Belvedere

L'estiu del 2003 durant la travessa dels Alps des de Suïssa fins al mar vàrem passar a tocar seu. La seva forma perfecta i el seu aïllament ens van captivar. Des de llavors tenia un compte pendent amb el Monviso. M'atreia tant l'opció de fer-li la volta en època estival, aprofitant els grans refugis guardats i convivint amb molts excursionistes com l'opció de circumval·lar-lo en època hivernal amb esquís. En realitat vaig fer primer la volta a l'estiu, més senzilla. De cara al posterior circuit hivernal va ser un bagatge molt útil, tot i que només vam repetir una petita part del traçat. El 2011 per Setmana Santa ho teníem tot reservat per fer-hi la volta amb esquís ampliant la travessa cap als refugis del massís del Queyràs francès. A última hora unes nevades inoportunes varen pujar el risc d'allaus fins a nivell 4 i vàrem haver de canviar de plans. Pel que fa a la innivació, aquest sector acostuma a acumular grans nevades sovint causades per les llevantades del Piamont italià, o *retour de l'est* com les anomenen els francesos, que poden deixar gruixos de més d'un metre de neu nova en 24 hores. Això vol dir que abans d'anar-hi a fer la volta amb esquís convé mirar bé el risc d'allaus i la previsió meteorològica a una setmana vista. Cal tenir present que segons els anys es pot fer el circuit fins ben entrat el més de maig.

Refugi del Viso amb el Mont Viso al fons

Planificació ruta hivernal

El problema logístic del Tour del Mont Viso amb esquís és que a l'hivern i a la primavera només hi trobem dos refugis guardats: l'anomenat *refuge du Viso* a França i el de l'Alpetto a Itàlia. Això obliga a fer una tercera etapa llarguíssima de tornada al refugi del Viso i una quarta que és la repetició de la primera però en sentit descendent. Com a condicionant afegit, nosaltres disposàvem només de cinc dies i mig per anar i tornar. El mig dia era Dimecres Sant en què a les tres de la tarda agafàvem el cotxe per tal d'arribar a quarts de dotze de la nit a la *gîte* d'Abriés al Queyràs on ens esperaven. L'accés per França fins al fons del Queyràs és a uns 725 Km de casa i a unes 8 h de carretera. L'alternativa d'anar-hi pel costat Italià suposa uns 860 Km i unes 10 hores de carretera. La cinquena etapa havia de coincidir amb el dia de tornada a casa, dilluns de Pasqua i per tant no podia ser gaire llarga. Amb aquests condicionants de temps i de refugis la nostra solució fou allunyar-nos del peu de la muntanya fent nit al poble italià de Chianale i aprofitar el refugi guardat de l'Agnel, al Queyràs, per tancar el circuit, en cinc etapes que tot seguit us descriuré. Quedi clar que aquest és el nostre circuit, però que es pot fer d'altres maneres començant en altres punts i utilitzant les parts hivernals de refugis guardats com serien les del refugi Granero (6 a 8 places), del refugi Quintino Sella o del refugi Vallanta.

El nostre *Tour du Mont Viso*
1a etapa. L'Échalp - refugi del Viso.
4 h + 760 m. Distància aproximada 9 Km

Des d'Abriés seguim vall amunt la carretera D947, passem pel poble de Ristolas i seguim fins al seu final asfaltat al poblet d l'Échalp distant 7 Km. Som als confins del Queyràs. La màquina llevaneus no va més enllà i hi trobem un gran estacionament. La ruta a seguir no presenta cap complicació i ens calcem els esquís allí mateix a 1.700 m amb neu una mica justa ja que som a meitat d'abril. Remuntem la vall del riu Guil seguint la carretera coberta de neu. L'asfalt acaba al lloc anomenat la Roche Ecroulée, on un gran bloc de granit desprès descansa a tocar del riu. Seguim per sobre del que és una pista evident. A partir dels 1.900 metres distingim el Mont Viso amb el seu característic cim bicèfal. Atrau totes les mirades. A la cota 2.133 m hi ha l'anomenat *Grand Belvedère* on a l'estiu acaba la pista i que com el seu nom indica és un mirador d'excepció sobre la capçalera de la vall del Guil on regna el Viso. Des d'aquest punt no veiem encara el refugi però si que tenim clar que ara toca traçar una gran diagonal ascendent pel flanc de la muntanya. El sol primaveral escalfa i amb les motxilles plenes que portem se'ns fa dur.
Finalment arribem en un pla on creuem el torrent de la Faito a 2.437 m i per fi veiem el gran refugi del Viso vuit-cents metres més enllà. Ens costa acabar-hi d'arribar. Un cop a dintre tot és confort i escalf. Hi ha llibres, jocs, minirocòdrom interior, una estufa que fa caliu i per acabar-ho d'adobar el guarda és un bon cuiner. Dinem a la terrassa exterior on el sol escalfa. A la tarda no podem deixar de mirar l'estètic Mont Viso la llum del qual va canviant a mida que el sol es perd per l'horitzó.

Remuntant la Vall del Guil amb el Viso al fons

2a etapa. Refugi del Viso-Refugi Alpetto.
7 h + 1.150 m / - 1.340 m. Distància aproximada 14 Km

Aquesta serà l'etapa clau tant per la seva llargada com pel fet d'haver de passar el temible coll de la Traversette, el primer obstacle de la jornada. Fa un dia gris i fred però sabem que ha d'acabar escampant. Poc després de les set comencem a pujar cap al sud seguint les traces d'un grup de cinc francesos que ens precedeix. Seguim el curs del torrent de Faito i encarem la base de l'agulla de la Traversette de 3.002 m.

Travessant el llac Fiorenza camí del coll del Viso

Al cap d'una hora ja divisem clarament el coll que separa l'agulla esmentada de la Pointe de Marte de 3.152 m. Arribem al coll de la Traversette havent guanyat prop de cinccents metres en 1 h 30 min. El grup que ens precedeix ha muntat una corda fixa per assegurar la baixada cap al vessant italià. Vistes les condicions de la neu, que no està glaçada, ens sembla excessiu, però ja que ens conviden a fer-ne ús acceptem. Ens posem els grampons per fer un trajecte d'uns 60 o 70 metres fins a un terreny on no hi ha perill de caiguda i on es fàcil calçar-se els esquís de nou. Iniciem així una llarga baixada de noucents metres fins al Pian del Re. Som a la capçalera de la vall del Po, sobre nostre els colls de Luisas i d'Armoine donen accés a l'alta vall Pellice. A cap dels dos vessants del coll no hem trobat rastre del que fou el primer túnel transalpí de la història, el *Buco* (forat) *di Viso*. Obert l'any 1481 tenia una llargada de 75 m sota la carena i permetia estalviar-se el temible coll de la Traverssete.

La neu prou esquiable al principi, esdevé penosa a mida que perdem altura. Costa fer els girs i la boira amenaça amb pujar des del fons de la vall. A dos quarts d'onze arribem al Pian del Re. Aquí un rètol assenyala la *Sorgente del Po* i ens n'adonem que el rierol que acabem de travessar és en realitat el riu més gran d'Itàlia, el Po que recorre els seus primers metres de vida. Allí a 2.020 m, acaba la carretera a l'estiu. Hi trobem el gran i vetust alberg -restaurant de Pian del Re, la capella de Santa Maria de les Neus i l'antiga caserna dels *carabinieri*. Iniciem aquí la segona pujada del dia llarga en distància que ens ha de dur als peus mateixos del Mont Viso, al coll del Viso. Seguirem el traçat del camí que a l'estiu porta a milers d'excursionistes fins al refugi Quintino Sella. Seguint traces d'esquí i les fites, en general ben altes i visibles, ja que aquest vessant est del massís és fins ben entrat l'estiu ben propici a la formació de boires.

Amb el sol que ja s'ha imposat als núvols pugem fins al llac Fiorenza a 2.113 m. És dominat pels cims imponents del Viso i del Visolotto, una agulla de 3.348 m plena de vies d'escalada. Pugem fins a un collet que ens obliga a perdre 30 m d'altura abans d'enfilar el llac Chiaretto, d'aigües turqueses a l'estiu. Amb tranquil·litat anem endinsant-nos a la vall cada cop més tancada que puja fins al coll del Viso a 2.650 m, que sembla inabastable. Hi arribem després de tres hores de pujada. Descobrim a l'altre costat la gran conca del llac Grande di Viso on neix el riu Alpetto. A cinc-cents metres del coll sense perdre gaire altura arribem al majestuós refugi Quintino Sella, enlairat sobre el llac a 2.640 m. No hi ha ni una ànima. Ofereix un refugi lliure hivernal amb 20 llits i mantes però sense estufa, al que s'accedeix per una escala d'incendis. Dinem allí mateix i encarem la segona esquiada de la jornada seguint el curs de la vall. Aquesta passa a tocar dels dos llacs més i baixa per un seguit de plans esglaonats. Finalment, la vall es tanca en una mena de engorjat on el riu salta una graonada i ens deixa al replà del refugi Alpetto a 2.268 m. Hi dormim nosaltres tres i una parella, quanta solitud. El menjador és d'allò més acollidor. Després de sopar, una guineu s'atansa a la porta de la cuina, com fa cada vespre, a reclamar el seu sopar. Quin espectacle de la natura!

El refugi Quintino Sella sota el Mont Viso

L'acollidor refugi Alpetto sota el Mont Viso

Camí del Passo Gallarino, al fons el Viso, el coll del Viso i el Viso Mozzo

3a etapa. Refugi Alpetto - Castello. 6 h + 540 m / -1.170 m. Distància aproximada 11,6 Km

Arribada al Passo Gallarino amb el Viso Mozzo al fons

Aquesta serà la segona etapa més exigent en què superarem dos colls i baixarem fins a 1.600 m al fons de la vall Varaita. Un sol esplendorós ens acompanyarà tota la jornada. Remuntem la vall per on havíem baixat la tarda anterior per situar-nos de nou a la gran conca que s'aixeca al vessant oriental del Mont Viso.

Ens sentim petits davant l'amplitud del paisatge i la permanent imatge del Viso dominant-ho tot. A la nostra esquena queda de nou el refugi Sella sota la piràmide blanca del Viso Mozzo de 3.019 m.

En 1 h i 40 minuts arribem a l'àmplia collada del Passo Gallarino a 2.726 m. Allí recuperem el traçat del GR *Giro del Viso* del que ens havíem allunyat per baixar al refugi Alpetto. Ens aturem al coll una estona a gaudir de la vista. Amb el teleobjectiu fotografio els massissos suïssos del Grand Combin, el Cerví i tot el Mont Rosa, distants 150 quilòmetres. Perdem una cinquantena

de metres per la capçalera d'una gran vall on baixem al Piano Gallarino i encarant de nou el nord enfilem la pujada a l'immediat Passo San Chiaffredo. Triguem uns 30 minuts de coll a coll. El San Chiaffredo de 2.764 m, ens aboca a una nova vall que està dominada per la Punta Dante de 3.166 m.

La part alta és ben planera i al seu extrem distingim el refugi bivac Bertoglio, pintat de color groc. No hi arribem perquè ens deixem portar pel pendent vall avall. Els primers 300 m de baixada són per gaudir de la neu i del pendent. A partir de la cota 2.400 m la vall entra en una coma de blocs granítics dispersos que demanen més precaució. A 2.300 m hi ha un pla que dóna pas al bosc. Seguim baixant amb els esquís als peus però amb tota la precaució que demana circular entre pins mentre intuïm el traçat d'estiu. Així, a poc a poc, la neu va desapareixent. Nosaltres anem esgotant les llengües de neu fins que, a la cota 1.930 m, ens hem de posar els esquís a la motxilla. Som pràcticament al fons de la vall Vallanta a tocar de les granges de Gheit.

A l'altre vessant sorprenem un grup d'isards. Per una passera de fusta travessem el riu i, ja sense neu, recorrem els dos quilòmetres de baixada fins a la carretera de la vall Varaita. El camí acaba a uns dos-cents cinquanta metres del bonic poble de Castello on dinem. Truquem després a la Cristina, mestressa de l'hotel Laghi Blu del poble de Chianale distant 6 Km, que ens ve a recollir amablement amb el seu cotxe. Castello a tocar d'un petit pantà ens ha sorprès per la seva arquitectura de pedra i per les seves teulades fetes de grans llastres de granit. Chianale, tot i no haver-hi gaire gent, ens sembla un poble encisador, amb tres esglésies i el riu que creua el bell mig del poble.

El dia següent és diumenge de Pasqua i per tot el poble trobem escampats guarniments i ous de Pasqua. L'hotelet Laghi Blu és al bell mig del poble i ofereix una vista privilegiada sobre dues de les esglésies. L'esmorzar serà el més complet de la travessa. Tracte i acolliment de 10!

Baixada a la vall de Vallanta des del Paso San Chiaffredo

Creuant el riu al fons de la vall de Vallanta

Chianale des del nostre alberg

4 etapa. Chianale - refugi Agnel. 4 h + 900 m / - 165 m. Distància aproximada 7 Km.

Després de les dues feixugues etapes anteriors aquesta etapa queda una mica curta. A les vuit del matí sortim de Chianale. La mestressa de l'hotel insisteix en acompanyar-nos amb el cotxe fins al punt on la carretera queda barrada. Resulta que és tot just un quilòmetre més enllà del poble, a 1.840 m. Ens acomiadem d'ella i comencem a pujar amb els esquís a l'esquena per la carretera que puja al coll de l'Agnel comunicant França i Itàlia durant els sis mesos que pot estar oberta cada any. Els seus 2.744 m en fan el segon coll asfaltat més alt d'Itàlia i el quart més alt d'Europa. Caminant per la carretera fem una primera llaçada i tallem la següent per un suau pendent entre prats i pins làrix.
Quan arribem a la cota 2.000 m ens podem calçar per fi els esquís. Després d'un marcat revolt encarem finalment la vall de l'Agnello, com es diu en italià, el coll. És una vall ampla dominada al seu vessant dret pel Pic d'Asti de 3.220 m i pel Pain de Sucre de 3.209 m.
La carretera segueix el costat dret de la vall, però la línia lògica a seguir amb esquís ens porta just al vessant oposat a la nostra esquerra. Allí el pendent és ample moderat i sostingut, cosa que fa l'ascensió prou ràpida. A la cota 2.620 m topem de nou amb la carretera coberta de neu i

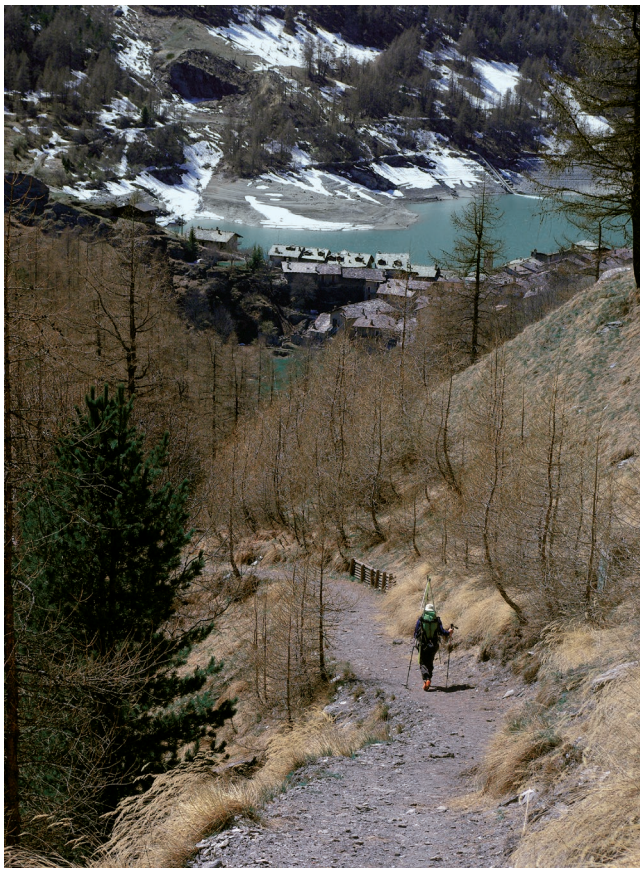

Arribant a Castello per la vall Vallanta al final de la 3a etapa

Camí del coll d'Agnel sota el pic d'Asti i el Pain de Sucre

la seguim cap a l'esquerra fins a un marcat revolt.
Després tornem a fer drecera, ens atansem a una gran Madonna de bronze que sembla destinada a protegir als qui transiten el port. Tornem a veure el cim del Viso del qual ens hem allunyat força.La mirada se'n va cap als cims d'Asti i Pa de Sucre que dominen la capçalera de la vall.
Arribem al coll seguint els darrers metres de carretera. Allí hi ha una taula d'orientació i tota mena de rètols que donen la benvinguda als respectius països. Veiem clarament el gran refugi de l'Agnel on ja havíem pernoctat dos anys abans en una travessa hivernal pel Queyràs.
Baixem esquiant amb neu, ja una mica estovada, els 165 m de desnivell que ens separen d'aquest gran i confortable refugi penjat a 2.580 m. De no ser per la calor hauríem pogut intentar alguna ascensió a la tarda però no és el cas. Al capvespre els guardes ens mostren amb els prismàtics una parella de llops que s'han atansat al refugi!

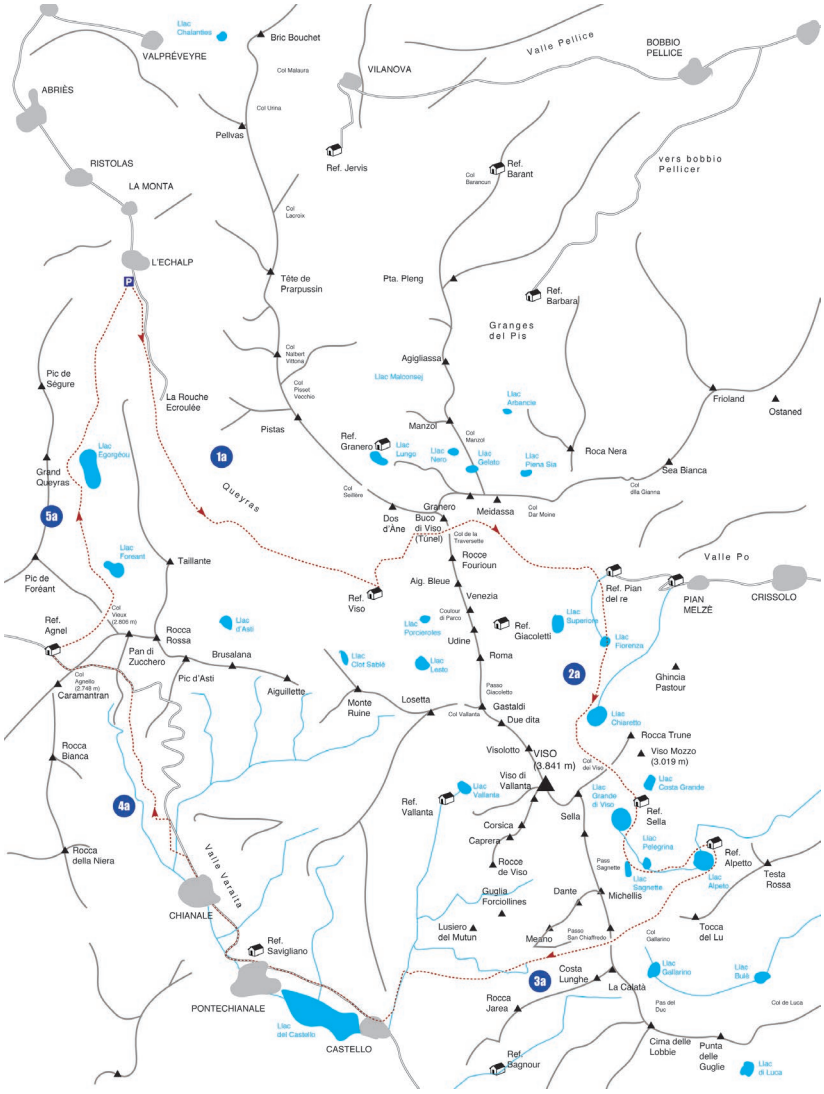

Croquis de la ruta al Mont Viso

El magnífic refugi d'Agnel

Esquiant a la vall de Bouchouse de tornada a la vall de Guil

5a etapa. Refugi Agnel - Col Vieux - L'Échalp. 3 h 30 min + 225 m / - 1.100 m. Distància aproximada 10 Km.

Última gran etapa amb una curta pujada i una llarguíssima baixada premi final als nostres esforços. A les vuit del matí sortim del refugi en direcció a la base de Pain de Sucre on se situa el *col Vieux*.

El dia és radiant i la pujada és suau. Assolim aquest ampli coll de 2.806 m en 45 minuts. Traiem les pells i ens disposem a gaudir d'una llarga esquiada per l'àmplia vall del torrent de Bouchouse que baixa fins a la vall del Guil, la que havíem remuntat en la primera etapa.

La part alta de la vall és ampla i envoltada de cims de més de tres mil metres. Mentre baixem els suaus pendents fins al gran llac de Foréant ens envolten, a l'esquerra el Foreant de 3.081 m i, a la dreta, la impressionant paret de la cresta de la Taillade, que culmina a 3.197 m.

Passat el llac la vall s'estreny, guanya pendent i per una canal obaga fem cap al pla on hi ha un segon llac el d'Egourgeou a 2.394 m. Quins grans espais, quina quietud i quina solitud!

Poc després d'aquest llac la vall canvia d'aspecte. La neu comença a escassejar i arribem als boscos de pins làrix. Són de les poques coníferes que a l'hivern perden les agulles. Seguim esquiant pel vessant esquerre de la vall. Passem per sobre algunes grans allaus de fusió.

Cap a la cota 2.000 m el riu i la vall giren a l'est per anar a la vall del Guil. Nosaltres ens traiem els esquís i per un curt tram sense neu pugem fins a un pla penjat a l'esquerra de la vall on hi ha la cabana de Peyroun, de color blanc i en bon estat que portem estona veient. Des d'aquella talaia tornem a veure tot el Mont Viso tal i com l'havíem vist en la primera etapa. Al pla de la cabana ens tornem a calçar els esquís i esquiem per una vall diferent a la que hem vingut baixant tota l'estona. Arribem a un nou pla on hi ha una cabana més vella, a la cota 1.600 m, cent metres per sota l'anterior.

A la sortida d'aquest pla encara podem seguir esquiant entre làrixs fins a la cota 1.850 m. Allí el camí baixa dret pel vessant de la muntanya, tenim el poble de l'Échalp a tocar i ja no hi ha neu. Amb els esquís al coll baixem els darrers 150 m per anar a parar a tocar del riu Guil, ben a prop d'on tenim els cotxes. Caminem els últims cinc-cents metres paral·lels al riu fins poder creuar un gran pont que ens deixa al punt d'inici de la travessa.

Estem satisfets d'haver acomplert un vell anhel com era fer la volta amb esquís al "Re di Pietra". Queden per a la tarda unes 8 h més de cotxe fins a casa, que l'endemà toca anar a treballar.

Màgia a l'Ama Dablam

Text i fotografies de *Xavi Arias*

Estem asseguts en una taula del restaurant Dolce Vita, un clàssic a Kathmandú, al barri de Thamel, esperant unes pizzes, en Xavi Aymar, amic i company de cordada en moltes ascensions i en Ramon Pont amic que és la primera vegada que escalem junts. Fa tot just una hora que hem arribat en avió des de Lukla, petit poble que dona accés a la vall del Khumbú i totes les seves muntanyes. Estem cansats físicament i mentalment, hem perdut el somriure, estem en xoc ... fins i tot se'ns fa difícil buscar tema de conversa, immersos en el nostre telèfon mòbil cada un de nosaltres fem temps mentre no ve el dinar. Tot just veiem entrar una cara familiar, s'asseu a la seva taula amb la seva companya i una amiga... deixem els nostres mòbils i comencem a intentar esbrinar qui és, ens anem preguntant l'un a l'altre... qui pot ser? A tots ens sona la seva cara. Però no hi ha manera, tornem als nostres mòbils, a les nostres coses.

Camp Base de l'Ama Dablam, 4.900m

Màgia a l'Ama Dablam

Tot mirant un tros de cel per una de les finestres del restaurant, em venen al cap les dues ultimes setmanes, passades amb en Xavi Aymar i en Ramon Pont. Era el dia 25 d'octubre quan arribàvem al campament base de l'Ama Dablam, amb 6.856 m, una de les muntanyes més boniques de la terra. Ama Dablam en sànscrit significa la Dama del Collaret, l'immens glaciar penjat per sobre dels 6.500 m així ens ho recorda.

No és la primera vegada que arribava al Campament Base de l'Ama Dablam, l'octubre del 2014 també hi vaig ser amb un grup. Vàrem intentar el cim però les males condicions de la muntanya, meteo, etc van fer que arribéssim a la cota màxima de 6.000 m i allí donéssim per acabada l'expedició. Per altra banda les meves condicions familiars també eren especials ja que l'11 de novembre va néixer en Malik el meu fill, a vegades les coses no passen perquè sí, potser encara que ja havia previst no ser-hi, aquell dia 11 de novembre vaig estar amb la meva dona per veure néixer el nostre primer fill.

Aquesta vegada en Malik té 3 anys, durant els trekkings realitzats aquests anys he anat veien l'Ama Dablam, ja que presideix el Khumbú juntament amb l'Everest, Lhotse, Nupse, quantes ganes tenia de tornar a enfilar-m'hi. Abans de sortir per la porta de casa el Malik em pregunta: "A quina muntanya marxes aquesta vegada?", li explico; a una muntanya molt bonica l'Ama Dablam tan bonica com la teva mare, espero poder arribar al cim i des d'allí cridar el teu nom molt fort, tan fort com l'última vegada, però que no va ser possible...

Era el dia 1 d'octubre quan el Xavi Aymar, el Ramon Pont i jo sortíem de la tenda a les 3 de la matinada, ja feia estona que els llums dels frontals, el soroll dels grampons a la roca, el crits dels altres alpinistes, ens havien despertat. Potser hi havia una cinquantena d'alpinistes i xerpes intentant el cim aquell dia.

Feia molt fred, al novembre ens acostem a l'hivern al Nepal, els dies són més curts, fa notablement més fred i això es feia notar.

Tot just un mes enrere havia estat amb un altre grup al Manaslu 8.163 m i sí, feia fred però no tant com ara.

Comencem l'ascensió, ens esperen uns 800 m de desnivell fins al cim progressant per les cordes fixes, unes cordes fixes que varen ser instal·lades per uns xerpes unes setmanes abans. Jo anava primer, el Ramon, darrere meu i el Xavi tancava la cordada. Ha estat un any amb poca neu això feia que la progressió ens aquests primers metres fos per roca. Una primera paret vertical ens posava a prova.

El C1 a 5.700 m, i l'Ama Dablam al fons

Cap a les 5 del matí aproximadament va començar a fer-se de dia, el camp 1 i el camp 2, es van il·luminar pels primers rajos de sol, ja no calia portar el frontals encesos. La roca donava pas al gel i a la neu. L'anomenada Mushroom Ridge aresta dels xampinyons a uns 6.200 m ens quedava davant nostre, és "brutal". Ens hi vam posar fins a arribar al primer lloc a on ens tocava el sol de ple, jo hi vaig arribar primer, l'aclimatació acumulada pel fet que 30 dies enrere havia estat a 8.000 m feia que pogués anar més de presa, però a l'hora havia d'esperar una bona estona que arribessin el Ramon i el Xavi, això feia que comencés a tenir bastant fred als peus, crec que vaig cometre l'error d'agafar unes botes més lleugeres i a la vegada més tècniques que al Manaslu.

En unes 3 o 4 hores vàrem arribar al C3 a uns 6.300 m, des d'allí unes rampes d'uns 40º/50º amb algun tram de 70º ens anaven acostant al cim, amb unes vistes espectaculars de l'Himàlaia.

Encara ens quedaria una bona estona per arribar a un lloc a on ens toqués el sol. Va ser en aquest tram quan ja vam contactar amb la resta de grups, els uns perquè els havíem enganxat i els altres perquè començaven el descens després d'haver fet cim.

Progressant cap al C2, per damunt d'un mar de núvols

Enmig de la Mushroom Ridge

Ens vam trobar amb un xerpa mirant d'ajudar el seu client (coreà) que notablement cansat no podia seguir rapelant, mentre esperava el Ramon i el Xavi, vaig ajudar el xerpa a posar oxigen embotellat al coreà, repassar un dels grampons que li havia saltat, els vaig preguntar si els calia ajuda, però van dir que no, que tranquils, que anéssim tirant cap amunt.

Cap a les 12.30 h aproximadament arribàvem al cim de l'Ama Dablam amb unes vistes inigualables de l'Everest, Lhotse, Nupse, Makalu... ens vàrem felicitar mútuament amb el Ramon perquè era la primera muntanya de més de 6.000 m que pujava i amb el Xavi perquè era una de les moltes que havíem pujat junts, l'Everest, Broad Peak, Aconcagua i ara s'hi sumava l'Ama Dablam.

I sí, aquesta vegada vaig poder cridar el nom del meu fill Malik tan fort com vaig poder, segur que allà a on estigués ho va sentir...

Després de les fotos pertinents, vàrem començar el descens. Ja eren les 13.30 h aproximadament, havíem d'espavilar ens quedaven 800 m de ràpels fins al C2 situat a uns 6.000 m. Els núvols s'anaven estenent per l'horitzó, no tardarien en tapar el sol. Comencem a baixar, el Xavi va primer, el Ramon darrere i jo tanco la cordada, i quina és la sorpresa? El Xavi em fa senyals fent-me veure un grup de persones al costat d'una altra persona estirada a terra en un petit replà a uns 6.600 m, era el coreà que ens havíem trobat al pujar. Havia pogut baixar pocs metres i allí estava, sense poder moure's i semiinconscient. Al arribar el Xavi em diu que no s'ha mogut en cap moment, que la gent no sap què fer, de fet ja hi havia qui marxava tot dient es fa tard cal anar baixant cap al C2, la meteo diu que en una estona podria nevar. Parlo amb el seu xerpa i li torno a dir si el podem ajudar, aquesta vegada diu que sí, la cosa és que el coreà no està sol, n'hi ha dos més, un amb les mans congelades, un altre cansat i al límit... Al Xavi Aymar li dic que li talli els pantalons per la part de la cuixa, l'arnés no ens deixa fer-ho d'una altra manera. Li posem una injecció de dexametasona, mirem d'hidratar-lo, posar-li guants, que no en duia, reviso l'oxigen que li havien posat unes 2 h abans i veig que està a 0.5 l/min, arghhhh això és com no portar oxigen i més en l'estat que està el coreà. Li regulo el flux d'oxigen fins a 0,75 l/min, però res, no hi ha reacció. El coreà està exhaust i té edema cerebral com a mínim.

Mentrestant al fer-nos càrrec de la situació o almenys intentar-ho notem com que cada vegada queda menys gent al nostre costat, de fet els tres xerpes insisteixen en marxar amb els altres dos coreans, amb nosaltres es queda un xerpa ajudant molt jove i amb poca experiència.

La cosa comença a pintar malament, parlo amb el Xavi i li dic què hem de fer, ens hi posem? Jo crec que hem de fer el possible per baixar aquest home com a mínim uns 300 m de desnivell més fins al C3 i que mentre l'anem baixant s'ha d'organitzar un equip de rescat que porti medicines, oxigen, menjar, gas i una tenda al C3 per tal de poder passar la nit. El Xavi està d'acord amb mi i decidim intentar el rescat, tenim 25 m de corda amb què mirarem de fer el possible.

En Ramon també està amb nosaltres valorant tota la moguda. És una situació delicada, li proposem que si ell ho veu clar comenci a baixar amb aquest últim grup de gent, que quedar-se allí dalt no és el millor perquè tot plegat no tenia bona pinta, a la vegada tenir una persona de contacte al C2 en cas de rescat ens anava bé a tots... Així doncs marxa tothom, ens quedem sols amb el coreà, el Xavi i jo, el xerpa ajudant comença a arronsar el nas,

diu que li fa mal el cap i que també marxa. Són les 5 h de la tarda, som el Xavi, jo i el coreà a 6.580 m sols, no queda ningú. El seus xerpes ens han promès posar en marxa un rescat, ens havien deixat un walkie, però anava passant el temps i allí no es veia cap moviment, heu de pensar que l'Ama Dablam és una muntanya molt vertical i que des d'on érem es veien tots els camps fins i tot el Camp Base.

Comencem el descens del coreà però ben aviat veiem que amb 25 m de corda poca cosa podem fer. En una hora podem baixar-lo 50 m, encara queden uns 250 m fins al C3 a 6.300 m. Comença a nevar, es tapa la traça, tot es va complicant.

Arriba el pitjor, el Xavi diu que això té molt mala pinta què hem de fer? Entre els dos decidim fer una cova a la neu i deixar el coreà el millor possible en cas d'un eventual rescat, fem una reunió de cargols de gel, l'assegurem i el deixem assegut, agafat amb la seva cinta d'ancoratge a la línia de cordes fixes i agafat a la nostra corda bloquejada de l'últim lloc on l'hem despenjat.

Ens venen mil preguntes: Què fem, marxem? El deixem sol tota la nit? Aguantarà ell sol la nit? Nosaltres portem més de 20 h d'activitat, ara sense aigua i menjar, aguantarem la nit? Perquè no ve l'equip de rescat? Perquè no s'havia gestionat el rescat abans? Perquè s'havia deixat arribar al cim aquesta persona si ja es veia que no anava bé? Què collons fèiem els dos allà dalt sols?

A les 9 h de la nit, a 6.580 m, segueix nevant amb vent i fred, amb llàgrimes als ulls decidim marxar i deixar el coreà sol, dins de la cova, tapat amb una manta tèrmica. El Xavi li deixa el seu frontal i el posem en intermitència per allò que si arriba el rescat el puguin ubicar. Li expliquem, de la manera que podem, que marxem a buscar ajuda, que en arribar a baix intentarem fer el possible, que demà el dia és bo, i que segur que podem enviar un helicòpter. El coreà no parlava anglès.

Començo a baixar primer amb la llum, per la corda fixa, el Xavi va uns minuts darrere meu, quan de cop sento uns crits, el coreà revifa, veu que marxem i crida desesperat, jo amb un nus a la panxa, el mateix que tinc ara quan escric, segueixo baixant quan de cop a pocs metres meus passa el que no dubto que és una persona a tota velocitat puc seguir la seva trajectòria amb el meu frontal fins que es perd en la

El C2 a 6.000 m

Durant l'ascens el sol il·lumina el C1 i el C2

Vista de la part final de l'Ama Dablam des del C3 a 6.300 m

foscor. El primer que em ve al cap es que el Xavi ha caigut. Anava darrere meu sense frontal i ha caigut. No m'ho puc creure, no pot ser veritat, el Xavi el meu amic ha caigut... tenia clar que era així, perquè el coreà era impossible que s'hagués desfet de tot el que li havíem muntat, estava semiinconscient.

Començo a cridar Xavi, Xavi, Xavi... decideixo tornar amunt, no puc seguir baixant amb el dubte de qui havia caigut, tinc clar que com a mínim ha caigut més de 1.000 m.

Torno amunt cridant Xavi, Xavi... són els 10 minuts més llargs i dramàtics de la meva vida fins que sento, aquí, aquí, estic bé, estic bé, és la veu del Xavi, té pitjor cara que jo, em diu que s'ha deixat anar, s'ha deixat anar i s'ha llançat al buit. No havia donat mai una abraçada a ningú tan forta com aquell dia.

Ja al restaurant, em toquen l'esquena i sento: Ep! Què sou catalans? Nosaltres també. D'on veniu? Segur que de la muntanya amb aquestes cares cremades. Li diem que així és, que tornem de l'Ama Dablam, que estem cansats, que hem viscut una experiència que no ens esperàvem a la muntanya, bla, bla...

Sí, era aquella cara tan familiar, sí, ara la veu em fa recordar, oi que ets el Màgic Andreu? Doncs sí, sí que ho sóc. De cop i volta el Màgic s'asseu amb nosaltres, i diu, ups! Mireu que tinc aquí per casualitat, ha, ha... treu una baralla de cartes i comença a fer-nos jocs de mans, veig que al Xavi i al Ramon se'ls escapa un somriure, jo també m'hi sumo, el Màgic ens fa tornar el somriure com a uns nens petits, el mateix somriure que segur que tindrà el Malik quan sàpiga que he cridat el seu nom a dalt del cim.

Al cim de l'Ama Dablam i l'endemà amb el Màgic Andreu, a qui vam donar uns bidons de roba per a la seva fundació

Infinitemotions
guiesdemuntanya
www.infinitemotions.cat

Louis Ramond de Carbonnières, trobant el Perdut

Manel Canales

Segons les teories geològiques de finals del segle XVIII el substrat de les parts més altes de les serralades estaria format principalment per materials magmàtics i metamòrfics. El geòleg Déodat de Dolomieu s'adonà, però que al Pirineu, no se seguia aquesta pauta, ja que al seu bell mig hi sobresurt el massís calcari del Mont Perdut. El naturalista Picot de Lapeyrouse suggerí que en aquest cas el calcari no contindria fòssils i seria coetani del granit. Ramond de Carbonnières, posà en dubte aquesta afirmació i reptà Lapeyrouse a comprovar-la pujant el Mont Perdut. L'agost de 1797 organitzà una expedició de 15 persones que, enfilant-se per la vall d'Estaubé, assolí amb moltes dificultats la bretxa de Tucarroya. Malgrat que no van fer cim, l'empresa va ser un èxit ja que van trobar calcàries amb restes fòssils, que desmentien la hipòtesi de Lapeyrouse. A més Ramond va ser el primer en documentar l'existència de la cara nord del Mont Perdut amb la

seva glacera, llavors esplendorosa. Louis François Élisabeth Ramond de Carbonnières (Estrasburg 1755-París 1827) va ser un naturalista i polític, considerat com el pare del pirineisme. Entre 1781 i 1788 fou secretari del cardenal Louis de Rohan, i va viure de primera mà el cèlebre assumpte del collaret (1785), un escandalós frau que involucrà el cardenal i la reina de França, Maria Antonieta. Ramond visità per primer cop el Pirineu el juliol de 1787, acompanyant el cardenal, que volia prendre les aigües al balneari de Barèges. Mentre aquest seguia el seu tractament, Ramond pujà, entre d'altres, el pic de Midi de Bigorre i la bretxa de Roland. A més, a mitjan agost, i en uns 10 dies, anà i tornà de Barèges a la Val d'Aran i intentà fer la Maladeta. Entre el 1796 i el 1800, i essent professor d'història natural de l'escola central de Tarbes, esmerçà molts esforços per trobar una via d'accés al Mont Perdut. Finalment, va fer el cim el 10 d'agost de 1802, quatre dies després que ho fessin els seus guies Rondo i Laurens, amb l'ajut d'un pastor aragonès. Posteriorment ocupà càrrecs polítics importants, com el de prefecte de Puy de Dôme. Influït pels romàntics alemanys, va escriure meritòries obres literàries, destacant però les cròniques de les seves exploracions pirinenques *Voyages au Mont Perdu i Observations faites aux Pyrénées*. La planta Ramonda Pyrenaica, el Soum de Ramond (3263 m. al costat del Mont Perdut) i el pic de Ramougn (3011 m. al massís del Néouvielle) ens el recorden.

Oxalis de bowiei

Família: *Oxalidaceae*. Espècie: *Oxalis purpurata var. bowiei*

Lluís Catasús

Gènere de petites plantes herbàcies que comprèn prop de 850 espècies originàries principalment d'Àfrica meridional i tropical i d'Amèrica del Sud. Es caracteritzen per tenir unes fulles tipus trèvol i una floració que resulta molt decorativa.

El nom es deriva de la paraula grega oxalis ("àcid o amarg") referit al sabor agradablement amarg de les fulles i la tija. Algunes espècies sud-americanes tenen tubercles comestibles, però la majoria dels membres del gènere són coneguts com ornamentals de jardí. Són plantes que fàcilment s'escapen dels cultius ornamentals i envaeixen els terrenys adjacents, marges de camins, horts i jardins veïns.

En concret l'Oxalis de bowiei és una espècie d'origen sud-africana de precioses flors d'un rosa intens. És una planta de 20-35 cm d'alçada que creix a partir d'una tija subterrània vertical. Té un cicle de creixement estacional restringit a les èpoques menys càlides de l'any. Les fulles amb forma de trèvol són grans, carnoses, una mica peludes i amb pecíols erectes de 5-15 cm de longitud.

Les flors estan disposades en grups laxos en nombre de 3-12 sobre escaps erectes de 10-30 cm de longitud. Les flors tenen cinc pètals bastant grans d'uns 3-4 cm de diàmetre de color porpra, rosat intens o vermellós, amb la gola verdosa. Floreix a la tardor i és molt vistosa per les enormes flors de color violeta que desenvolupa.

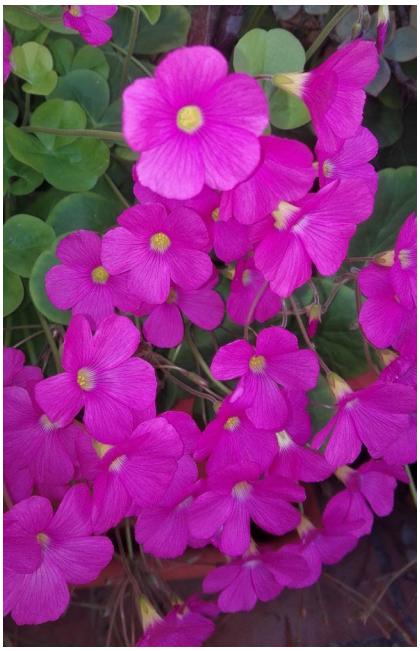

Fotografia de Lluís Catasús

Le Petit Train d'Artouste, viatge entre els núvols

Eduard Soler

Le Petit Train d'Artouste és una de les atraccions turístiques més antigues del Pirineu, tot i no ser una de les més conegudes, almenys des d'aquesta banda de la serralada. Ubicat al departament francès de *Pyrénées Atlantiques*, al bell mig de la fantàstica vall d'Ossau en ple *Parc National des Pyrénées*, aquest petit tren de muntanya, gairebé de miniatura, és pot considerar el més alt d'Europa si descartem els grans ferrocarrils cremallera dels Alps, doncs el seu recorregut, gairebé horitzontal, d'aproximadament 10 quilòmetres de longitud discorre a uns 2.000 metres d'altitud fent servir en tot moment la tracció per adherència.

Per accedir-hi des de la península cal fer-ho des d'Osca creuant el coll del Portalet (1.794 m) i descendint pel vessant francès fins a la capçalera del llac de Fabrèges, on agafarem el trencall a la dreta que ens mena a la localitat del mateix nom a la riba del llac. Si venim del nord cal arribar fins al poble de Laruns i des d'allí remuntar la vall d'Ossau vers el *col du Portalet* fins al mateix punt anterior. Arribats a Fabrèges (1.241 m) agafarem el telecabina de La Sagette fins a l'estació d'esquí d'Artouste-Fabrèges (1.950 m) situada a la base del *pic de la Sagette* (2.031 m). Des d'aquí les vistes sobre la vall d'Ossau són magnífiques, presidint l'entorn el fantàstic *pic du Midi d'Ossau* (2.884 m) que ens ensenya el seu curiós perfil nord-oriental. L'estació superior del telecabina està situada al mateix *plateau* on s'estén la platja de vies de l'estació del petit tren. A partir d'aquest punt els vistosos i minúsculs combois pintats de groc i vermell es van omplint de gent i inicien el seu vertiginós viatge endinsant-se en l'estret *tunnel de l'Ours* d'uns 300 metres de longitud tot creuant la muntanya per sota del *col de la Sagette*. Un cop a l'altra banda, el ferrocarril manté l'altura serpentejant pel vessant sud de la profunda vall de Soussouéou, a voltes penjat sobre l'abisme, fins a la base de la presa del *lac d'Artouste* (1.997 m) en un trajecte d'uns 50 minuts. Des d'aquí un camí empedrat ens porta en uns 10 minuts més fins a la part superior de la presa des d'on podem contemplar l'entorn feréstec d'aquest llac d'origen glacial.

La història del petit tren d'Artouste s'inicia el 1924 quan la *Compagnie des Chemins de Fer du Midi* decideix construir aquesta línia de via estreta de només 50 centímetres d'ample per transportar els obrers i els materials necessaris per a la construcció de la presa del *lac d'Artouste*, amb l'objectiu d'aprofitar i explotar el potencial hidrogràfic de la zona constituint una complexa xarxa de canalitzacions entre diferents llacs, a fi de fer arribar la força de l'aigua a les centrals elèctriques ubicades als fons de les valls. Durant més de vuit anys, milers d'homes entre enginyers i obrers treballaren durament a les obres i s'enfrontaren a les inclemències meteorològiques agafant diàriament el telefèric i el tren per arribar a la base del llac on finalment aixecaren una presa de 150 metres de longitud que s'eleva 25 metres per sobre el nivell de les aigües. El resultat fou la contenció de 24 milions de metres cúbics d'aigua suficients per a la producció no contaminant d'energia elèctrica per part de la companyia EDF i l'abastiment d'aigua de totes les poblacions i llogarrets de la vall d'Ossau.

Un cop acabades les obres al 1932 i a diferència del que ha passat en altres explotacions d'aquests tipus arreu del Pirineu, la companyia ferroviària, que més tard seria absorbida per l'estatal SNCF, decidí continuar l'explotació de la línia amb finalitats turístiques facilitant l'accés a tots aquells muntanyencs i excursionistes que volien visitar i exlorar aquella zona lacustre tan allunyada de les rutes existents fins aquell moment. Posteriorment, al 1966 es construí l'actual estació d'esquí d'Artouste-Fabrèges i es substituí l'antic telefèric per la instal·lació de l'actual telecabina, el qual s'ha anat modernitzant en diverses ocasions fins a l'actualitat, a fi de facilitar un accés cada cop més ràpid i comfortable a la zona.

Lluís Catasús i Cols

CONCURSIONISME

En aquest número parlarem de meteorologia. La meteorologia és la ciència que tracta l'estat del temps i dels meteors en l'atmosfera de la Terra.

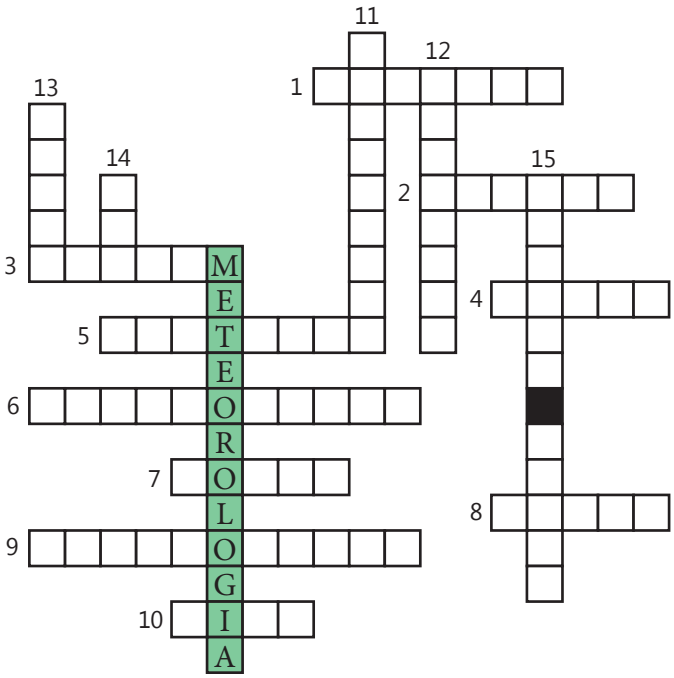

1. Fenomen meteorològic consistent en la presència a l'atmosfera de partícules molt petites (sal, pols, cendres, argila, sorra o similar) en suspensió, donant a l'aire un aspecte tèrbol i opac, en el qual es difuminen les formes dels objectes i obstacles i l'horitzó apareix borrós.

2. Tempesta forta que es forma al mar i acostuma a provocar vents amb velocitats superiors a 120 km/h. La paraula prové del nom d'un Déu creador qui, segons els maies, va escampar el seu alè a través de les caòtiques aigües de l'inici, creant així la Terra.

3. Precipitació força uniforme, constituïda per multitud de gotes menudes d'aigua de diàmetre inferior a 0,5 mm i molt properes les unes de les altres. S'origina en núvols relativament baixos i de poc desenvolupament vertical com són els estratocúmulus. És un fenomen freqüent en la Cornisa Cantàbrica.

4. Condensació d'aigua situada a prop o fregant la superfície de la Terra formada per petites gotes d'aigua en suspensió. Redueix la visibilitat horitzontal sobre la superfície, o a una part, a menys d'1 km.

5. És una corba que uneix els vèrtexs, en un plànol cartogràfic, que presenten les mateixes temperatures en la unitat de temps considerada.

6. Núvol de desenvolupament vertical que arriba fins al límit superior de la troposfera. Té forma de muntanya o de torre. La part superior és de color blanc molt intens i gairebé sempre aplanada, en forma d'enclusa.

7. Vent periòdic que bufa especialment en l'Oceà Índic i el sud d'Àsia. També anomena l'estació en la qual el vent bufa del sud-oest de l'Índia i territoris adjacents que es caracteritza amb grans pluges.

8. Conjunt de condicions atmosfèriques que caracteritzen una regió.

9. Part de la meteorologia que estudia les tempestes.

10. Fenomen meteorològic de l'Oceà Pacífic, conegut en el món científic com a ENSO. Provoca estralls a escala mundial afectant a Amèrica del Sud, Indonèsia i Austràlia.

11. Tipus de precipitació que consisteix en partícules irregulars de grans de glaç esfèrics de fins a 5 mm de diàmetre, transparents o semitransparents.

12. És una isolínia que uneix els punts en un plànol cartogràfic que presenten la mateixa precipitació en la unitat de temps considerada.

13. Intercanvi d'energia elèctrica, amb una durada al voltant de mig segon, que es genera entre el núvol de tempesta i el terra, dins del mateix núvol o entre núvols propers.

14. Precipitació d'aigua en forma de multitud de petits cristalls de gel, dits flocs o volves.

15. Resplendor que apareix al cel nocturn de les regions properes a les zones polars a causa de l'impacte de les partícules de vent solar amb el camp magnètic de la Terra.

Solucions del Concursionisme 402: 1 Merlès, **2** Gurri, **3** Potamologia, **4** Cabal, **5** Afluent, **6** Torrent, **7** Besós, **8** Ter, **9** Ebre, **10** Garona **11** Valira, **12** Francolí, **13** Cardener, **14** Llobregat, **15** Onyar.

Per participar en el concurs només heu d'enviar, abans del 31 de març, les solucions dels mots encreuats a l'adreça electrònica del concurs: **concursionisme@excursionisme.cat** indicant el vostre nom i telèfon de contacte. Només serà vàlid un correu electrònic per participant. Entre les respostes correctes se sortejarà un lot de llibres de muntanya. En el proper número de la revista sortirà publicat les solucions i el nom del guanyador. El guanyador del *concursionisme* 402 dedicat ala rius catalans és **Eduard Martínez Hidalgo.** A la pàgina web de la revista **www.excursionisme.cat** podreu consultar les respostes a les preguntes dels números anteriors.

El Pedró dels Rasos de Peguera 2.051 m

El Berguedà

-**Horari:** 1 h a 1 h 15 min només per l'anada. 2 h tot el circuit.
-**Desnivell:** +/-160 m.
-**Dificultat:** itinerari tècnicament fàcil, i curt bo per a iniciar-se amb raquetes i també per fer-ho amb infants. En cas de boira l'entorn dels Rasos pot ser perdedor.
-**Material:** raquetes i pals de caminar. Sembla impossible que cap allau ens pugui sorprendre en aquesta ruta.
-**Època:** descripció feta per a ser realitzada a l'hivern i amb neu per sobre dels 1.700 m. Segons l'any de desembre a febrer, mig març a tot estirar.
-**Cartografia:** Val molt la pena disposar de la darrera edició del mapa Rasos de Peguera- Serra d'Ensija. Esc. 1:25.000. Ed. Alpina.
-**Accés:** circulant per la carretera C-16 que porta al túnel del Cadí arribem a Berga. Sense abandonar la C-16 just després passem un túnel a la sortida del qual trobem el trencall que per un cantó va al pantà de la Baells i per l'altre enfila la carretera BP-4654 que du a la part alta de Berga. Seguint les indicacions del Santuari de Queralt i dels Rasos de Peguera arribem a la BV-4242 que en 17 quilòmetres s'enfila fins l'antiga estació d'esquí dels Rasos de Peguera, a la cota 1.892 m.
-**Descripció:** Circuit d'iniciació a les raquetes pujant per vessant més suau possible al punt més alt dels Rasos de Pegue-

El Turó i l'Empedrat de Morou

Vallès Oriental i La Selva

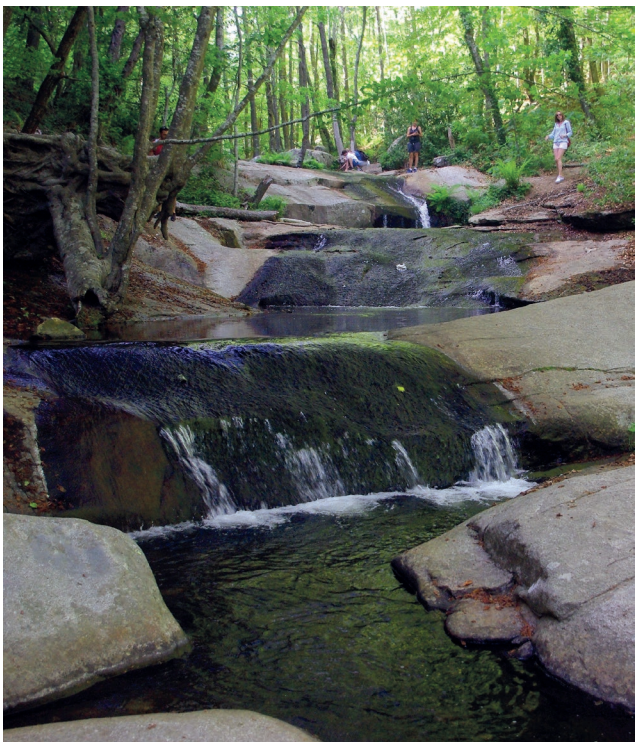

-**Horari:** de 2 h 30 min a 3 h
-**Desnivell:** +/- 230 m
-**Dificultat:** itinerari molt ben senyalitzat pel Parc Natural del Montseny. D'una longitud total de 6 Km, apta per a nens a partir de 5 anys.
-**Època:** factible tot l'any. Travessem fagedes que són més vistoses a la primavera i a la tardor.
-**Cartografia:** Montseny. Esc. 1:25.000. Editorial Alpina. Montseny Parc Natural Esc. 1:25:000 publicat per les diputacions de Barcelona i de Girona.
-**Accés:** el punt de sortida és el Centre d'Informació de Can Casades a Santa Fe del Montseny, accessible des de l'eix transversal i des de Sant Celoni. Pel nord cal prendre la sortida 202 de l'eix transversal (C-25) al Coll Revell, prendre la GIV-5201 cap a Viladrau i sense entrar-hi seguir en direcció Sant Marçal i Santa Fe. Són 19 Km i 28 minuts des de l'eix. Per Sant Celoni hem d'enfilar la BV-5114 que va a Campins i seguir guanyant altura fins a Santa Fe. 23 Km i 38 min des del peatge de Sant Celoni.
- **Descripció:** Ruta diversa que permet descobrir l'essència del Montseny. Ben assenyalada pel Parc Natural i clarament indicada als dos mapes. Proposem seguir la variant més llarga de la ruta, que passa pel Turó de Murou. Al centre d'informació

El Pedró dels Rasos de Peguera 2.051 m

El Berguedà

ra i baixant pel dret. Tot i que les seves instal·lacions van tancar definitivament el 2004, els caps de setmana és molta la gent que s'aproxima als Rasos de Peguera a gaudir de la neu dels seus vessants fent ninots o baixant amb trineus, fins hi tot hi trobem una furgoneta de menjar ràpid. El teleesquí més llarg de l'estació remunta a mà dreta i en direcció SE fins la cota 2.036 m donant origen a dues amplies pistes d'esquí evidents i a dues de més estretes amb bosc a banda i banda. Nosaltres anirem a buscar, justament, la base de l'última d'aquestes pistes travessant les rengles de pins que les separen. Un cop allí comencem a remuntar la pista d'esquí. Mig quilòmetre més enllà la pista gira a la dreta per guanyar inclinació, però nosaltres l'abandonem trencant a l'esquerra per un camí ample dintre el bosc. Tres-cents metres més enllà s'obre i dóna pas a uns plans que en suau pujada porten fins l'amplia depressió de les Colladetes a 1.971 m. Aquest coll separa el cim del Salabardar de 2.077 m, al nord del Pedró al sud. Encarem al sud l'ampli llom nu de vegetació (tallafoc) que s'enfila fins quasi dalt del Pedró a la cota 2.040 sobre la carena abocada al sud, dominant el Berguedà. El punt més elevat és encara a tres-cents metres més a l'esquerra (est). Si no hi hem estat mai costa trobar el punt culminant dels Rasos ja que a la cota 2.050 hi ha un gran pla envoltat de bosc. Si en arribar al pla cimer girem a la dreta descobrim en una clariana dintre del bosc un monòlit de pedra i formigó bastit pel Club d'Esquí Berga, que suporta un pessebre. És el punt que habitualment es considera el cim del Pedró de 2.051 m. No té vistes per estar envoltat de pins. Si tornem al pla descobrirem un pal que assenyala el camí a Corbera i Berga (PR C-73) i dos-cents metres mes enllà del monòlit, dintre el bosc però al cantó oposat localitzem el piló de formigó del vèrtex geodèsic. Quin és el veritable cim? Tot un misteri. Retornem a la carena per la que hem vingut i seguint-la farem cap al capdamunt del teleesquí i de les pistes de Rasos. Baixem per la pista d'esquí que discorre més a la nostra esquerra. El pendent és fort i ofereix vistes cap a tot el Berguedà i el Port del Compte. Arribem així a la Creu del Cabrer on hi ha l'estacionament.

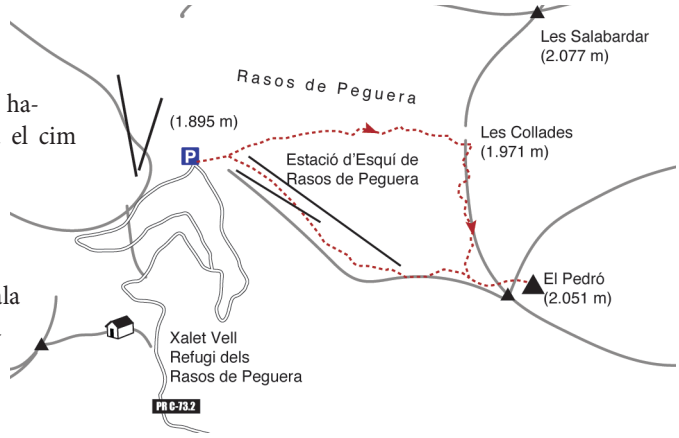

El Turó i l'Empedrat de Morou

Vallès Oriental i La Selva

del Parc de Can Casades ens facilitaran una fitxa detallada amb l'itinerari. Allí mateix trobem el primer senyal del sender marcat amb carbassa amb el nom de L'Empedrat de Morou. Passem a tocar de l'històric hostal adossat a l'ermita de Santa Fe, que data del 1201. Baixem fins al pont que travessa la riera de Santa Fe i seguim cap el nord passant pel costat de l'escola de natura de Can Lleonart. Darrera seu hi ha un casalot i el camí trenca a la dreta per endinsar-nos a la Castanyeda. Els castanyers s'hi alternen amb fajos i el boix grèvol. Arribem a la bifurcació cap a l'itinerari principal, a mà dreta, però nosaltres seguim recte per fer la variant. El camí s'enfila i en un parell de llaçades per la costa de la Cornera ens aboca al vessant nord del Montseny. Allí s'acaba la pista que seguíem i comença un senderó. Arribem així a la base de l'esquei de Morou. És una agulla rocallosa abocada sobre la vall d'Arbúcies. Ens hi podem enfilar amb una grimpada que demana atenció. Ofereix les millors vistes d'aquest vessant i veiem que hi ha al menys dos esqueis similars una mica més a l'oest. Retornem al camí i al cap de pocs minuts de lleugera pujada passem a tocar del punt més alt del circuit, el Turó de Morou de 1.308 m. No té aspecte de cim, de fet el camí el deixa a la dreta, però ens hi podem enfilar fàcilment ja que es tracta d'un amuntegament de roques granítiques dintre d'una fageda que el supera en altura. El camí de baixada dintre el bosc es desdibuixa una mica, però cal enfilar decididament el sud. Entronquem amb el camí principal de la ruta just a l'entrada de l'Empedrat de Morou. Es tracta d'una balconada rocallosa granítica que ofereix una vista panoràmica sobre la vall de Santa Fe, fins a Sant Celoni i cap al Turó de l'Home i les Agudes. El camí perd altura fins trobar una pista ampla que ja no abandonarem fins retrobar el pont sobre la riera. Avancem ara en pujada i cap al nord-oest. Arribem al pantà de Santa Fe amb una presa de 19 m que podem travessar. És a 1.086 m i és el punt més baix de la ruta.. Lloc emblemàtic del Montseny ple de vida i peixos com barbs, truites i bagres. Seguim la riba del pantà i, quan la pista comença a guanyar altura, admirem a l'esquerra els preciosos salts i engorjats que la riera ha traçat sobre llastres polides de granit. Passem al costa d'un petit envasament, negat de fang i sediments i arribem tot seguit al pont sobre la riera. En 5 minuts retornem a Can Casades.

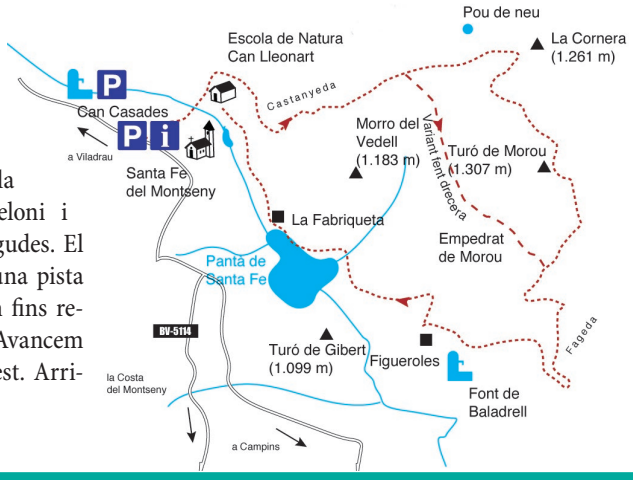

la nevera
productes gràfics

TOT EN SERVEIS GRÀFICS

Disseny gràfic
Maquetació
Retolació
Impressió digital
Lletres coorporeas
Producció gràfica de Stands i Events
Muntatges
Producció d'events

www.lanevera.cat
Tel.: 629 217 927 • robert@lanevera.cat

Ruta per Lapònia en Fat Bike
Explora Finlàndia en bici de neu,
més enllà del Cercle Polar Àrtic

Del 15 al 22 d'abril
7 Dies de viatge
5 dies de ruta per camins de neu
2 nits en cabanes aïllades
Visita a Helsinki

Per més info:
espaibici
c/Bruc 63
08009 - Barelona
Tel: 935323143
botiga@espaibici.com

SURLY
VAUDE
EMPILE Cycling Apparel
TARANNÀ CLUB DE VIATGES
BIKING THROUGH SPAIN

Tractament tèrmic de la fusta

TIMGAD

>Embalatges i palets
-Certificació NIMF-15
-Solució KD:
Extracció ecològica
de la humitat per a una
més gran lleugeresa

>Fustes a l'engrós
>Assecatge de tot tipus
de materials

www.timgad.com
casellas@timgad.com

NIMF-15

TIMGAD INFORMA

L'entrada en vigor de la normativa NIMF-15 des de l'1 de juny obliga a tots els exportadors a tractar els seus embalatges i palets de fusta de manera específica.

Tractem i certifiquem d'acord amb aquesta normativa i et lliurem el material entre 6 i 24

Ctra. de Sentmenat, Km 4 | Carrer de la Mola, 7-9 | Apartat de correus 2 | 08213 Polinyà (Barcelona) | Tel.: 93 713 02 65 | Fax: 93 713 34 04

Especialistes en audioguies
de rutes a peu i jocs d'aventures

Funcionen amb tecnologia
GPS i estan dissenyades
per activar-se en mòbils i
tauletes

En el catàleg trobareu
passejades i excursions
pel Garraf, Ordal
Collserola i Penedès

Entreu a www.tombcat.org

TOMB CAT
www.tombcat.org
AUDIOGUIES D'EXCURSIONS I JOCS D'AVENTURES

UEC BARCELONA

Primera Edició OPEN
25 de Març de 2018
Dos recorreguts ALPINS 1350 / 2550 m

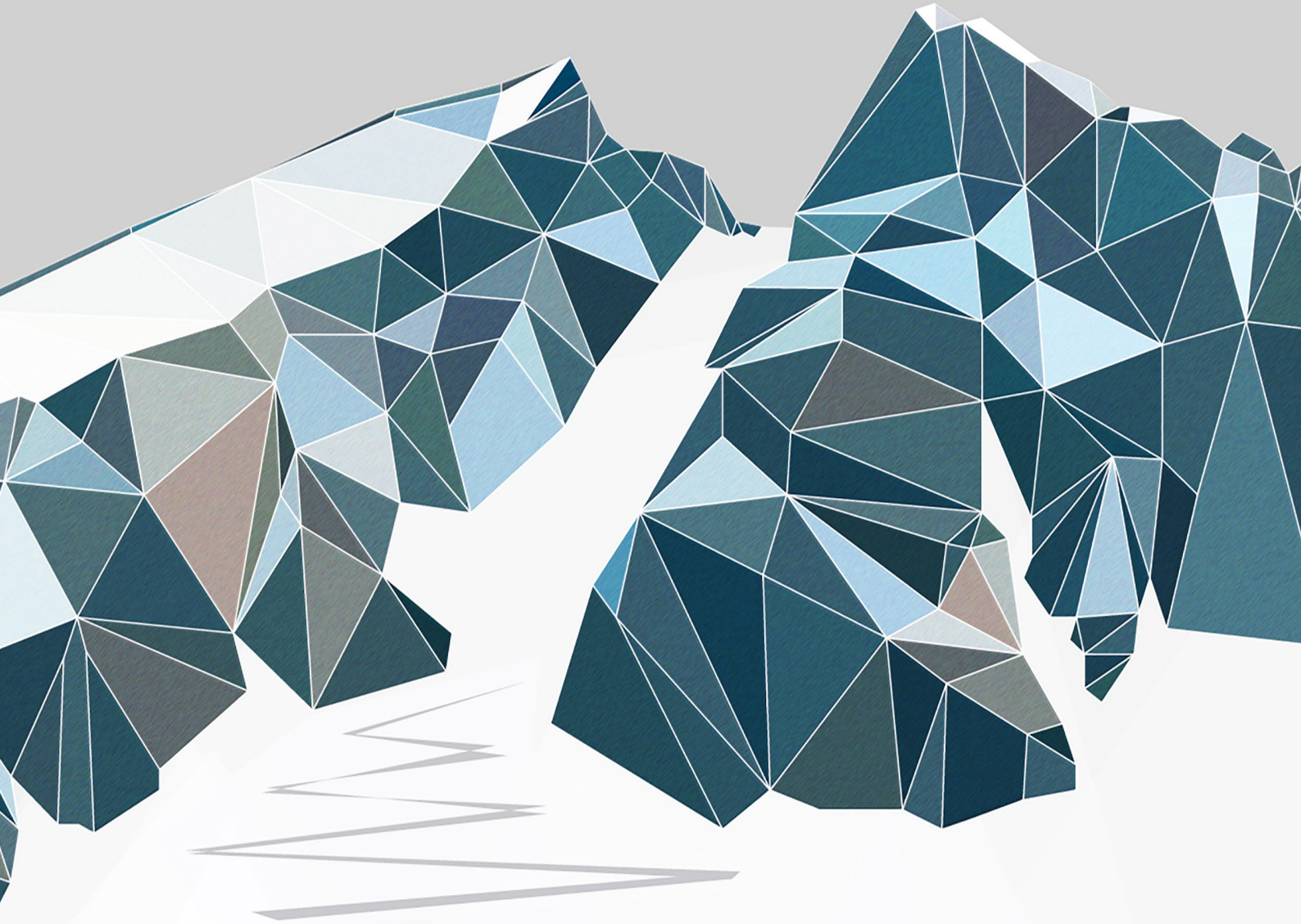

CURSA BASSIERO

54a travessa amb esquís de muntanya de la UEC de Barcelona

www.uecbarcelona.org/bassiero

Ajuntament d'Esteri d'Àneu

Consorci Turisme Valls d'Àneu

ATESMAPS

AMITGES

FLEC TO MIN

Conselh Generau d'Aran

CENTRE DE LAUEGI D'ARAN